

Ruokaympäristön virtuaalinen Food-EPI arviointityöpaja

Päivi Mäki
20.4.2020

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Food-EPI osa-alueet ja indikaattorit

1. Elintarvikkeiden koostumus (COMP)
 - Indikaattorit COMP 1 ja 2
2. Elintarvikkeiden merkinnät (LABEL)
 - Indikaattorit LABEL 1, 2 ja 3. **LABEL 1 JA 2 ei arvioida.**
3. Elintarvikkeiden markkinointi (PROMO)
 - Indikaattorit PROMO 1, 2, 3, 4 ja 5
4. Elintarvikkeiden hinnat (PRICES)
 - Indikaattorit PRICES 1, 2, 3 ja 4
5. Ruokapalvelu (PROV)
 - Indikaattorit PROV 1, 2, 3, 4 ja 5
6. Elintarvikkeiden vähittäismyynti (RETAIL)
 - Indikaattorit RETAIL 1, 2, 3
7. Elintarvikkeiden kauppa ja investoinnit (TRADE)
 - **Indikaattorit TRADE 1 ja 2, ei arvioida.**
8. Johtajuus (LEAD)
 - Indikaattorit LEAD 1, 2, 3, 4 ja 5
9. Hallinto (GOVER)
 - Indikaattorit GOVER 1, 2, 3, 4 ja 5
10. Seuranta ja tiedonhankinta (MONIT)
 - Indikaattorit MONIT 1, 2, 3, 4, 5 ja 6
11. Rahoitus ja resurssit (FUND)
 - Indikaattorit FUND 1, 2 ja 3
12. Foorumit ja vuorovaikutus (PLAT)
 - Indikaattorit PLAT 1, 2 ja 3
13. Terveys kaikissa politiikoissa (HIAP)
 - Indikaattorit HIAP 1 ja 2

KOOSTUMUS

Elintarvikkeiden koostumus (COMP)

Osa-alue 1. Elintarvikkeiden koostumus

”Jalostettujen elintarvikkeiden koostumusta koskevat tavoitteet/standardit/rajoitukset: käytössä on viranomaiskäytäntöjä, joilla varmistetaan mahdollisuuksien mukaan, että jalostettujen elintarvikkeiden energiatiheys ja suolan, tyydyttyneen rasvan ja lisätyn sokerin pitoisuudet ovat mahdollisimman pieniä.”

- INDIKAATTORI (COMP) 1: Suomessa on kansalliset, teollisesti jalostettujen elintarvikkeiden koostumusta koskevat tavoitteet/standardit/rajoitukset suolan, tyydyttyneen rasvan ja lisätyn sokerin pitoisuuksille, erityisesti niissä elintarvikeryhmissä, joista ihmiset saavat merkittävästi em. ravintoaineita.
- INDIKAATTORI (COMP) 2: Suomessa on kansalliset ravitsemisliikkeissä myytävien aterioiden koostumusta koskevat tavoitteet/standardit/ rajoitukset suolan, tyydyttyneen rasvan ja lisätyn sokerin pitoisuuksille erityisesti niissä elintarvikeryhmissä, joista ihmiset saavat merkittävästi em. ravintoaineita.

INDIKAATTORI COMP 1: Suomessa on kansalliset, teollisesti jalostettujen elintarvikkeiden koostumusta koskevat tavoitteet/standardit/rajoitukset suolan, tyydyttyneen rasvan ja lisätyn sokerin pitoisuuksille, erityisesti niissä elintarvikeryhmissä, joista ihmiset saavat merkittävästi em. ravintoaineita.

Näyttö Suomessa

- **Maa- ja metsätalousministeriön asetus eräiden elintarvikkeiden ilmoittamisesta voimakassuolaiseksi 1010/2014.** Elintarvikkeiden pakkauksiin on tehtävä merkintä "voimakassuolainen" tai "sisältää paljon suolaa", jos asetuksessa säädetty elintarvikkeen suolapitoisuus ylittyy.
- **Komission asetus (EU) 2019/649** rajoittaa teollisten elintarvikkeiden transrasvapitoisuutta.
- **Ravitsemussitoumus (Nutrition Commitment)** on työkalu kansallisten ravitsemussuositusten implementointiin.
- **Suomen Sydänliiton Sydänmerkki-järjestelmä.** Sydänmerkki osoittaa, että kyseinen tuote tai ruoka-annos on terveyden kannalta parempi vaihtoehto omassa tuotekategoriassaan.

Näyttö Suomessa

- **Valtioneuvoston asetus (54/2012) korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista.** Asetusta sovelletaan myönnettäessä opintotukilain (65/1994) 49 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta opiskeljaravintoloille opiskelija-aterian hinnan alentamiseksi (ateriakohtainen avustus). Edellytyksenä on mm. että opiskelija-ateria täyttää laadultaan yleiset terveydelliset ja ravitsemukselliset vaatimukset.
- **OIVA-järjestelmä** on elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmä, jota koordinoi Ruokavirasto. Oivassa arvioidaan hymynaamoin yrityksen elintarviketurvallisuutta, kuten elintarvikehygieniaa ja tuoteturvallisuutta. Parhaimman hymyn saamiseen edellytetään lain noudattamista.

INDIKAATTORI COMP 1: Suomessa on kansalliset, teollisesti jalostettujen elintarvikkeiden koostumusta koskevat tavoitteet/standardit/rajoitukset suolan, tyydyttyneen rasvan ja lisätyn sokerin pitoisuuksille, erityisesti niissä elintarvikeryhmissä, joista ihmiset saavat merkittävästi em. ravintoaineita.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Iso-Britannia: Vuonna 2016 julkaistun "Childhood obesity; a plan for action" yksi keskeinen päämäärä oli käynnistää laaja, järjestelmällinen ohjelma sokerin vähentämiseksi päivittäisistä tuotteista. Elintarvike- ja juomateollisuuden alojen haasteena oli vähentää kokonaissokerin määrää sellaisissa tuotteissa, jotka vaikuttavat eniten lasten sokerin saantiin, vähintään 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä.

Etelä-Afrikan terveysministeriö hyväksyi v. 2013 lain, jossa on pakolliset tavoitteet suolan vähentämiselle 13 elintarvikeryhmässä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Alankomaat: Alankomaiden terveyst-, hyvinvointi- ja urheiluministeriö allekirjoitti vuonna 2014 elintarvikevalmistajia, supermarketteja, hotelleja, ravintoloita, ravintoloita edustavien kauppajärjestöjen kanssa sopimuksen suolan, tyydyttyneiden rasvojen ja kaloreiden määrän alentamiseksi ruoassa. Sopimus sisältää vapaaehtoisia tavoitteita vuoteen 2020 saakka, ja sen tavoitteena on parantaa ruokapalvelujen terveellisyyttä. Suolan, tyydyttyneiden rasvojen ja energian / sokerien vähentämiseksi useissa tuoteryhmissä ja virvoitusjuomissa on tehty vapaaehtoisia sopimuksia.

Arvioi indikaattori COMP 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI COMP 2: Suomessa on kansalliset ravitsemisliikkeissä myytävien aterioiden koostumusta koskevat tavoitteet/standardit/ rajoitukset suolan, tyydyttyneen rasvan ja lisätyn sokerin pitoisuuksille erityisesti niissä elintarvikeryhmissä, joista ihmiset saavat merkittävästi em. ravintoaineita.

Näyttö Suomessa

Ravitsemussitoumus (Nutrition Commitment) on työkalu kansallisten ravitsemussuositusten implementointiin. Ravitsemussitoumus antaa kansalliset tavoitteet teolliselle elintarvikkeiden tuotemuotoilulle. Vapaaehtoisen ravitsemussitoumuksen voi tehdä kahdeksalla eri sisältöalueella, joihin ravitsemussuosituksessa kohdistuu keskeisiä muutostavoitteita. Sisältöalueet ovat: suola, rasvan laatu, sokeri, kasvikset (vihannekset, juurekset, marjat & hedelmät), tuotteet lapsille, annos- ja pakkauskoot, lounaat (ateriat ja välipalat) ja ruokaohjeet.

Suomen Sydänliiton Sydänmerkki-järjestelmä.

Sydänmerkki osoittaa, että kyseinen tuote tai ruoka-annos on terveyden kannalta parempi vaihtoehto omassa tuotekategoriassaan.

Näyttö Suomessa

- **Valtioneuvoston asetus (54/2012) korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista.** Asetusta sovelletaan myönnettäessä opintotukilain (65/1994) 49 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta opiskelijaravintoloille opiskelija-aterian hinnan alentamiseksi (ateriakohtainen avustus). Edellytyksenä on mm. että opiskelija-ateria täyttää laadultaan yleiset terveydelliset ja ravitsemukselliset vaatimukset.

OIVA-järjestelmä on elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmä, jota koordinoi Ruokavirasto. Oivassa arvioidaan hymynaamoin yrityksen elintarviketurvallisuutta, kuten elintarvikehygieniaa ja tuoteturvallisuutta. Parhaimman hymyn saamiseen edellytetään lain noudattamista.

INDIKAATTORI COMP 2: Suomessa on kansalliset ravitsemisliikkeissä myytävien aterioiden koostumusta koskevat tavoitteet/standardit/ rajoitukset suolan, tyydyttyneen rasvan ja lisätyn sokerin pitoisuuksille erityisesti niissä elintarvikeryhmissä, joista ihmiset saavat merkittävästi em. ravintoaineita.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Uusi-Seelanti: Chip-ryhmän, joka on 50% terveysministeriön ja 50% teollisuuden rahoittama, tavoitteena on parantaa ruokapalvelujen tarjoamien uppopaistettujen tuotteiden ravitsemuksellista laatua asettamalla teollisuusstandardi friteerausöljyille. Paistoöljyn kriteeri on, että rasva sisältää enintään 28% tyydyttyneitä rasvoja, 3% linolihappoa ja 1% transrasvoja. Hyväksytyissä öljypakkauksissa käytettävä Chip-ryhmän logo kehitettiin vuonna 2010.

Kansainvälisiä esimerkkejä

New Yorkin kaupunki laati vuonna 2009 vapaaehtoiset suolaohjeet ravintoloissa ja myymälöissä myytävälle ruoalle. Vuonna 2010 tästä kehittyi kansallinen suolan vähentämisaloiite, joka rohkaisi valtakunnallisia elintarvikevalmistajia ja ravintoloita ja sai mukaan yli 100 kaupunki- ja osavaltion terveysviranomaista vähentämään natriumia 25 prosentilla pakatuissa ja ravintolaruoissa.

Yhdysvaltojen elintarvikehuollossa natriumpitoisuus laski vuosina 2009–2014 lähes 7%. 28 yritystä sitoutuivat suolan vähentämistavoitteisiin. Kansallisen suolan ja sokerin vähentämisaloitteen vapaaehtoisia sokerin vähentämistavoitteita tarkistettiin 2019.

Arvioi indikaattori COMP 2 Webropol-kyselyssä

MERKINNÄT

Elintarvikkeiden merkinnät (LABEL)

Osa-alue 2. Elintarvikkeiden merkinnät

”Suomessa on kansallinen sääntelyjärjestelmä, joka koskee kuluttajille suunnattuja merkintöjä elintarvikkeiden pakkauksissa ja ravintoloiden ruokalistoissa, jotta kuluttajat voisivat tehdä helposti tietoon perustuvia elintarvikkeita koskevia päätöksiä, ja jotta harhaanjohtavat väittämät voidaan torjua.”

- Indikaattoreita LABEL 1 ja LABEL2 ei arvioida, koska ne arvioidaan EU-tasolla.
- Indikaattori LABEL 3: Kaikissa pakatuissa elintarvikkeissa käytetään pakkauksen etupuolella yhtä tai useampaa täydentävää, kansallisesti hyväksyttyä, tietoon perustuvaa merkintää ravintosisällöstä, jonka avulla kuluttajat voivat arvioida helposti tuotteen terveellisyyttä (esim. Nutriscore ja liikennevalot).
- Indikaattori LABEL 4: Suomessa on kaikissa pikaruokapaikoissa (pikaruokaketjuissa) ruokalistoissa yksinkertainen ja selvästi näkyvä merkintäjärjestelmä, jonka avulla kuluttajat voivat tulkita myytävien elintarvikkeiden ja aterioiden ravitsemuksellista laatua ja energiasisältöä.

Indikaattori LABEL 3: Kaikissa pakatuissa elintarvikkeissa käytetään pakkauksen etupuolella yhtä tai useampaa täydentävää, kansallisesti hyväksyttyä, tietoon perustuvaa merkintää ravintosisällöstä, jonka avulla kuluttajat voivat arvioida helposti tuotteen terveellisyyttä (esim. Nutriscore ja liikennevalot).

Näyttö Suomessa

Maa- ja metsätalousministeriön asetus eräiden elintarvikkeiden ilmoittamisesta voimakassuolaiseksi 1010/2014. Asetusta sovelletaan kaikkiin elintarvikkeisiin, jotka on tarkoitettu loppukuluttajalle sekä elintarvikkeisiin, jotka on tarkoitettu toimitettavaksi suurtalouksille. Elintarvikkeiden pakkaukseen on tehtävä merkintä "voimakassuolainen" tai "sisältää paljon suolaa", jos asetuksessa säädetty elintarvikkeen suolapitoisuus ylittyy. Asetuksessa huomioidaan elintarvikkeiden kokonaisnatriumin määrään perustuva suolapitoisuuden uusi laskutapa ja siksi voimakassuolaisuuden rajat muuttuivat asetuksen tultua voimaan 13.12.2016.

Indikaattori LABEL 3: Kaikissa pakatuissa elintarvikkeissa käytetään pakkauksen etupuolella yhtä tai useampaa täydentävää, kansallisesti hyväksyttyä, tietoon perustuvaa merkintää ravintosisällöstä, jonka avulla kuluttajat voivat arvioida helposti tuotteen terveellisyyttä (esim. Nutriscore ja liikennevalot).

Kansainvälisiä esimerkkejä

Yhdistynyt kuningaskunta: Hallitus julkaisi 2013 kansalliset ohjeet vapaaehtoisesta ”liikennevalo” merkinnästä käytettäväksi valmiiksi pakattujen elintarvikkeiden etupuolella. Etiketissä käytetään vihreää, keltaista ja punaista, joilla voi tunnistaa sisältävätkö tuotteet vähän, keskitasoisesti tai paljon energiaa, rasvaa, tyydyttyneitä rasvoja, suolaa ja sokeria. Värikoodauksen ja ravintotietojen yhdistelmää käytetään osoittamaan, kuinka paljon rasvaa, suolaa ja sokeria ja kuinka paljon kaloreita tuotteessa on. Vapaaehtoista järjestelmää käyttävät kaikki suuret vähittäismyyjät ja jotkut valmistajat.

Ranska / Belgia / Saksa / Espanja: NutriScore on otettu vuodesta 2017 lähtien käyttöön neljässä Euroopan maassa. Sen tavoitteena on rajoittaa runsaasti energiaa sisältävien elintarvikkeiden, tyydyttyneiden rasvojen, sokerin tai suolan kulutusta ruokavalioiden ravitsemuslaadun parantamiseksi. Jokaiselle tuotteelle annetaan tieteellisen algoritmin perusteella pistemäärä, joka perustuu huolta aiheuttavien ravintoaineiden (kalorien ja sokerien, tyydyttyneiden rasvojen ja suolan määrä) ja positiivisten (kuitujen, proteiinien, hedelmien, vihannesten ja pähkinät) ravintoaineiden määrään.

Australia / Uusi-Seelanti: Hallituksen hyväksymässä vapaaehtoisessa 'Health Star Rating' (HSR) -järjestelmässä käytetään arviointijärjestelmää, jossa arvosanat vaihtelevat ½ tähdestä (vähiten terveellinen) 5: een tähteen (terveellisimmät). Luokitus perustuu energiapitoisuuteen, tyydyttyneiden rasvojen, natriumin ja kokonaissokeripitoisuuteen sekä tiettyjen elintarvikkeiden ”positiivisten” ominaisuuksien, kuten hedelmä- ja vihannespitoisuuteen ja joissain tapauksissa ravintokuitu- ja proteiinipitoisuuteen.

Arvioi indikaattori LABEL 3 Webropol-kyselyssä

Indikaattori LABEL4: Suomessa on kaikissa pikaruokapaikoissa (pikaruokaketjuissa) ruokalistoissa yksinkertainen ja selvästi näkyvä merkintäjärjestelmä, jonka avulla kuluttajat voivat tulkita myytävien elintarvikkeiden ja aterioiden ravitsemuksellista laatua ja energiasisältöä.

Näyttö Suomessa

Suomessa ei ole.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Australia: Australian pääkaupunkialueella (Elintarvikeasetus 2002) ja Uuden Etelä-Walesin osavalttiolla (Elintarvikeasetus 2010) ja Etelä-Australiassa (Elintarvikeasetus 2002) annetut säädökset edellyttävät ravintolaketjuja (esim. pikaruokaketjut, jäätelöbaarit), joilla on ≥ 20 myyntipistettä osavaltiossa (tai Australian pääkaupunkialueella seitsemän) tai vähintään 50 koko Australiassa, ilmoittamaan elintarvikkeiden kilojoulepitoisuuden ruokalistoillaan. Aikuisten keskimääräisen päivittäisen energiansaannin 8700 kJ on myös oltava näkyvästi esillä.

New Yorkin kaupunki: Ketjuravintoloiden on kiinnitettävä ruokalistoihin ja valikkotauluihin varoitusetiketti Suolasirotin- merkillä (suolasirotin kolmiossa), kun ruoka sisältää 2,3 mg tai enemmän natriumia. Sitä sovelletaan ravintoloihin, joilla on vähintään 15 toimipaikkaa valtakunnallisesti (voimaan 2015). Suurin osa ravintoloista noudattaa natriumvaroituserkintöjä koskevaa politiikkaa, mutta etiketit eivät ehkä vaikuta kuluttajien ostopäätöksiin.

Indikaattori LABEL4: Kaikissa pikaruokapaikoissa (pikaruokaketjuissa) on ruokalistoissa yksinkertainen ja selvästi näkyvä merkintäjärjestelmä, jonka avulla kuluttajat voivat tulkita myytävien elintarvikkeiden ja aterioiden ravitsemuksellista laatua ja energiasisältöä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Etelä-Korea: Lasten ruokavalion turvallisuuden valvonnasta annetussa erityislaissa on vuodesta 2010 alkaen vaadittu kaikkia ketjuravintoloita, joissa on vähintään 100 yritystä, ilmoittamaan ravintotiedot ruokalistoissa, mukaan lukien energia, kokonaissokeri, proteiini, tyydyttynyt rasva ja natrium.

Kanada: Ontarion vuoden 2015 annetussa "Healthy Menu Choices" laissa (voimassa 1.1.2017 lähtien), edellytetään 20 tai useamman ravintolaketjuun kuuluvan ravintolan (myös kahvilatyyliset ravintolat) kaloreiden näyttämistä ruokalistoissa ja etiketeissä. Laissa määritetään, missä kaloritiedot näytetään, samoin kuin niiden koko, muoto ja näkyvyys. Ravintolan tiloissa on oltava myös tiedot päivittäisestä kalorimäärästä: ”Aikuiset ja nuoret (13-vuotiaat ja vanhemmat) tarvitsevat keskimäärin 2 000 kaloria päivässä, ja lapset (4–12-vuotiaat) tarvitsevat keskimäärin 1500 kaloria päivässä. Yksilölliset tarpeet kuitenkin vaihtelevat.”

Kansainvälisiä esimerkkejä

- **Saudi-Arabia:** Vuonna 2018 Saudi Food and Drug Authority (SFDA) otti käyttöön pakolliset ruokalistojen kalorimerkinnät. Nämä toimenpiteet koskevat kaikkia ruokapaikkoja, mukaan lukien ravintolat, jäätelöbaarit, leipomot, makeisliikkeet, kahvilat, supermarketit, korkeakoulut, yliopistot ja valtion virastot. Kalorit näytetään valikkotauluissa, ruokalistoissa pöydillä, puhelin- ja verkkosovelluksissa.

USA: Yhdysvalloissa Patient Protection and Affordable Care Act (2010) säädetään, että kaikissa ketjuravintoloissa, joissa on vähintään 20 toimipaikkaa, on esitettävä energiatiedot ruokalistoissa. Merkintää koskeva sääntö otettiin käyttöön toukokuussa 2018.

Arvioi indikaattori LABEL 4 Webropol-kyselyssä

MARKKINOINTI

Elintarvikkeiden markkinointi (PROMO)

Osa-alue 3. Elintarvikkeiden markkinointi

”Suomessa on kattavat linjaukset ja toimintaperiaatteet, jotka tähtäävät epäterveellisten elintarvikkeiden mainostamisen vähentämiseen lapsille (altistuminen ja voimakkuus) kaikissa viestintävälineissä.

Elintarvikkeiden markkinoinnille altistuminen koskee markkinointiviestin tavoittavuutta ja tiheyttä. Se riippuu viestintävälineistä ja kanavista, joita elintarvikkeiden markkinointiin käytetään.

Elintarvikkeiden markkinoinnin voimakkuus koskee markkinointiviestin sisältöä. Esimerkiksi sarjakuvien ja julkisuuden henkilöiden käyttäminen lisää markkinointiviestin voimakkuutta (tai suostuttelevuutta) sillä tällaiset strategiat houkuttelevat lapsia.”

- INDIKAATTORI PROMO 1: Suomessa on vaikuttavia linjauksia ja toimintaperiaatteita, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille television tai radion kautta sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta
- INDIKAATTORI PROMO 2: Suomessa on kansallisia tehokkaita politiikkatoimia, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille verkkomedian ja sosiaalisen median kautta sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta.
- INDIKAATTORI PROMO 3: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille sellaisen television ja radion ulkopuolisen median kautta, joka ei sisällä pakkauksia, verkkomediaa ja sosiaalista mediaa, sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta.
- INDIKAATTORI PROMO 4: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joilla pyritään varmistamaan, ettei epäterveellisiä elintarvikkeita mainosteta kaupallisesti lasten ja nuorten kokoontumispaikoissa (esim. esikoulut, koulut, urheilu- ja kulttuuritapahtumat).
- INDIKAATTORI PROMO 5: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joilla pyritään varmistamaan, ettei epäterveellisiä elintarvikkeita mainosteta kaupallisesti lapsille ja nuorille elintarvikkeiden pakkauksissa.

INDIKAATTORI PROMO 1: Suomessa on vaikuttavia linjauksia ja toimintaperiaatteita, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille television tai radion kautta sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta

Näyttö Suomessa

Kuluttajansuojalaki 38/1978 on yleislaki ja sitä sovelletaan myös elintarvikkeisiin siltä osin kuin niiden osalta ei ole muuta säädetty (Elintarvikelain 67 §).

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi (EU) 2018/1808 (Laitettava voimaan 19.9.2020 mennessä).

Valtioneuvoston asetus kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa 601/2008, Aggressiivinen menettely (§ 2): 4) mainokseen sisällytetty lapsiin kohdistuva suora kehoitus ostaa kulutushyödyke tai suostutella vanhempi tai muu aikuinen ostamaan mainostettu hyödyke heille.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus imeväisen ja pikkulapsen ruokintaa koskevasta tiedotusaineistosta 267/2010. Sisältää säännöksiä Euroopan yhteisön lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta

Näyttö Suomessa

Euroopan neuvoston ja parlamentin asetus (EU N:o 609/2013) imeväisille ja pikkulapsille tarkoitetuista ruoista, erityisiin lääkinnällisiin tarkoituksiin tarkoitetuista elintarvikkeista ja painonhallintaan tarkoitetuista ruokavalionkorvikkeista.

Äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden lainsäädäntö

Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus äidinmaidonkorvikkeesta ja vieroitusvalmisteesta KTM 1216/2007.

Komission direktiivi 2006/141/EY äidinmaidonkorvikkeista ja vieroitusvalmisteista.

Komission delegoitu asetus (EU) 2016/127. Äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden koostumusta ja niistä annettavia tietoja koskevat erityisvaatimukset sekä imeväisten ja pikkulasten ravitsemisesta annettavia tietoja koskevat vaatimukset.

INDIKAATTORI PROMO 1: Suomessa on vaikuttavia linjauksia ja toimintaperiaatteita, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille television tai radion kautta sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta

Näyttö Suomessa, jatkuu

Koulusponsorointi ja muu markkinointi kouluissa. Kuluttaja-asiamiehen linjaus 1997. Koulusponsorointi on yksi markkinoinnin muoto ja siihen sovelletaan samoja sääntöjä kuin muuhunkin markkinointiin. Ohjeet on tarkoitettu yrityksille, jotka suunnittelevat kaupallista yhteistyötä koulujen kanssa. Ohjeita päivitetään vuonna 2020.

Markkinointiin sovellettavat säännöt.

Mainonnan eettinen neuvosto soveltaa Kansainvälisen kauppakamarin ICC:n markkinointisääntöjä.

Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu: Kielletään energiajuomien myynti alle 16-vuotiaille.

Näyttö Suomessa

Elintarvikkeiden markkinointiviestinnän suositukset. Elintarviketeollisuuden liitto 2014. Yritykset noudattavat mainontaan liittyvää lainsäädäntöä ja viranomaisen oheistuksia. Euroopan elintarviketeollisuus, Suomi mukaan lukien, on sitoutunut vuodesta 2004 lähtien Euroopan elintarviketeollisuuden järjestön (FoodDrinkEurope, ent CIAA) vastuullisen markkinointiviestinnän periaatteisiin. Ne ilmentävät EU-tason yhteistä ajattelutapaa ja toimivat yritysten ohjenuorana. Sen lisäksi elintarviketeollisuudessa on käytössä yritys- ja toimialakohtaisia suosituksia ja periaatteita.

Mainonnan eettinen neuvosto soveltaa Kansainvälisen kauppakamarin ICC:n markkinointisääntöjä. KANSAINVÄLISEN KAUPPAKAMARIN ICC:N MARKKINOINTISÄÄNNÖT 2018. Vastuullinen markkinointi vahvistaa kuluttajan luottamusta.

INDIKAATTORI PROMO 1: Suomessa on vaikuttavia linjauksia ja toimintaperiaatteita, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille television tai radion kautta sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta

Kansainvälisiä esimerkkejä

Québec: Kuluttajansuojalaki kieltää alle 13-vuotiaille lapsille suunnatun kaupallisen mainonnan (mukaan lukien ruoka ja ei-ruokamainokset) television, radion ja muiden tiedotusvälineiden välityksellä.

Norja / Ruotsi: Broadcasting Act -säännösten mukaan (ruokaa ja muuta kuin ruokaa) koskevia mainoksia ei saa lähettää lapsille suunnatuissa ohjelmissa tai lastenohjelmien yhteydessä. Norja on ottanut käyttöön itsesääntelyjärjestelmän, jonka hallitus on hyväksynyt ja arvioinut. Järjestelmä kieltää lapsille suunnatun epäterveellisen ruoan markkinoinnin ennen klo 21.00.

Chile: Kesäkuussa 2016 otettiin käyttöön elintarvikkeiden ravitsemuksellista koostumusta ja mainontaa koskeva laki, joka rajoittaa alle 14-vuotiaille lapsille suunnattua mainostamista (elintarvikkeissa, jotka ylittävät kalorien, sokerin, tyydyttyneen rasvan ja / tai natriumin rajat elintarvikkeissa ja juomissa). Kieltoon sisältyy myynninedistämisstrategiat ja kannustimet, kuten sarjakuvat, animaatiot ja lelut, jotka voivat kiinnittää lasten huomion.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlanti: Ravinteiden profilointimallin (Nutrient profiling model) mukaan paljon rasvaa, sokeria ja suolaa sisältävien elintarvikkeiden mainostaminen, sponsorointi ja tuoteasettelu ovat kiellettyjä lastenohjelmissa ja televisio- ja radio-ohjelmissa, joissa yli 50% yleisöstä on alle 18-vuotiaita. Lisäksi paljon rasvaa, sokeria ja suolaa sisältävien elintarvikkeiden mainonta saa olla milloin tahansa vuorokauden aikana korkeintaan 25% myydystä mainosajasta ja vain yksi neljästä mainoksesta. Jäljellä olevaan alle 18-vuotiaille lapsille suunnattuun mainontaan ei saa sisältyä ravinto- tai terveisyväitteitä tai lisensoituja tuotemerkkejä.

Arvioi indikaattori PROMO 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PROMO 2: Suomessa on kansallisia tehokkaita politiikkatoimia, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille verkkomedian ja sosiaalisen median kautta sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta.

Näyttö Suomessa

Kuluttajansuojalaki 38/1978 on yleislaki ja sitä sovelletaan myös elintarvikkeisiin siltä osin kuin niiden osalta ei ole muuta säädetty (Elintarvikelain 67 §).

Valtioneuvoston asetus kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa 601/2008. Aggressiivinen menettely (§ 2): 4) mainokseen sisällytetty lapsiin kohdistuva suora kehoitus ostaa kulutushyödyke tai suostutella vanhempi tai muu aikuinen ostamaan mainostettu hyödyke heille.

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi (EU) 2018/1808 (Laitettava voimaan 19.9.2020 mennessä)

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Lapset & elintarvikkeiden markkinointi. Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2004. Suosituksen on ohje mainostajille lapsille suunnatun elintarvikemarkkinoinnin suunnitteluun.

Näyttö Suomessa

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Alaikäiset, markkinointi ja ostokset. Kuluttaja-asiamiehen linjauksia 2004. Ohje on tarkoitettu käytännön työhön markkinointia suunniteltaessa. Se pohjautuu markkinaoikeuden vakiintuneeseen ratkaisukäytäntöön ja mm. sen pohjalta syntyneisiin kuluttaja-asiamiehen ratkaisuihin. Ohjeessa otetaan kantaa myös mobiilipalvelujen markkinointiin ja markkinointiin internetissä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus imeväisen ja pikkulapsen ruokintaa koskevasta tiedotusaineistosta 267/2010. Sisältää säännöksiä Euroopan yhteisön lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta. Tiedotusaineiston sisällön osalta on noudatettava, mitä äidinmaidonkorvikkeesta ja vierotusvalmisteesta annetun kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen (1216/2007) pakkausmerkintöjä koskevissa 11–13 §:ssä säädetään.

INDIKAATTORI PROMO 2: Suomessa on kansallisia tehokkaita politiikkatoimia, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille verkkomedian ja sosiaalisen median kautta sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Chile: Vuonna 2015 Elintarvikkeiden ravitsemuksellista koostumusta ja mainontaa koskevan lain edellyttämät sääntelynormit. Normeissa määritetään kaloreille, tyydyttyneille rasvoille, sokerille ja natriumille pitoisuudet, joita pidetään elintarvikkeissa ja juomissa korkeana. Laki rajoittaa alle 14v lapsille suunnatun ”korkean luokan” elintarvikkeiden mainostamista. Lainsäädännössä lapsille suunnattu mainonta määritellään mainostamisen perusteella verkkosivustoiksi, jotka on suunnattu lapsille tai joiden yleisö on yli 20% lapsista. Kieltoon sisältyy myynninedistämisstrategiat ja ”kannustimet”, kuten sarjakuvat, animaatiot ja lelut. Asetus tuli voimaan 2016, ja sitä sovelletaan kaikkiin mainosvälineisiin.

Québec: Kuluttajansuojalaki kieltää alle 13-vuotiaille lapsille suunnatun kaupallisen mainonnan kaikissa tiedotusvälineissä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Norja: Hallituksen hyväksymä ja arvioitu itsesääntelyjärjestelmä kieltää alle 13v lapsille suunnatun online-markkinoinnin. Erityisesti vuorovaikutteiset pelit, jotka ”on suunnattu erityisesti lapsille ja joissa tuotteen tavaramerkki tai muut tuotteen markkinoinnin elementit ovat olennainen osa”, määritellään aina lapsille kohdistettavaksi ja koodin rikkomiseksi. Järjestelmä koskee myös sosiaalista mediaa. Vuonna 2019 koodia tarkistettiin. Ikäraja on edelleen 13 vuotta, mutta markkinoinnissa on noudatettava varovaisuutta; kilpailuja, joiden ikäraja on alle 16 v ei tule järjestää; nuoria miellyttävien roolimallien käyttöä ei suositella. Lisäksi nuoria ei tule rohkaista jakamaan tai lähettämään aineistoa -> nuorista tulee markkinoinnin toimijoita. Koodin rikkominen ei johda muihin seuraamuksiin kuin järjestelmää rikkoneiden nimeämiseen (”naming and shaming”).

INDIKAATTORI PROMO 2: Suomessa on kansallisia tehokkaita politiikkatoimia, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille verkkomedian ja sosiaalisen median kautta sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta.

Kansainvälisiä esimerkkejä jatkuu

Yhdistyneessä kuningaskunnassa Committees of Advertising Practicen (CAP) sääntöjä on tarkistettu siten, että alle 16-vuotiaille suunnattu verkkomarkkinointi on kielletty. Tämä tarkoittaa, että HFSS (high fat, sugar, salt) -tuotemainoksia ei saa näyttää mediassa, joka on tarkoitettu erityisesti alle 16-vuotiaille (esimerkiksi lastenlehdet tai lapsille suunnattu verkkosivusto); tai kun alle 16-vuotiaat muodostavat merkittävän osan (yli 25%) yleisöstä (esimerkiksi mainossisältö vaikuttajilla, joilla voi olla laaja vetovoima, mutta myös merkittävä lapsiyleisö).

Arvioi indikaattori PROMO 2 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PROMO 3: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille sellaisen television ja radion ulkopuolisen median kautta, joka ei sisällä pakkauksia, verkkomediaa ja sosiaalista mediaa, sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta.

Näyttö Suomessa

Kuluttajansuojalaki 38/1978 on yleislaki ja sitä sovelletaan myös elintarvikkeisiin siltä osin kuin niiden osalta ei ole muuta säädetty (Elintarvikelain 67 §).

Valtioneuvoston asetus kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa 601/2008. Aggressiivinen menettely (§ 2): 4) mainokseen sisällytetty lapsiin kohdistuva suora kehoitus ostaa kulutushyödyke tai suostutella vanhempi tai muu aikuinen ostamaan mainostettu hyödyke heille.

Koulusponsorointi ja muu markkinointi kouluissa. Kuluttaja-asiamiehen linjaus 1997. Koulusponsorointi on yksi markkinoinnin muoto ja siihen sovelletaan samoja sääntöjä kuin muuhunkin markkinointiin. Ohjeet on tarkoitettu yrityksille, jotka suunnittelevat kaupallista yhteistyötä koulujen kanssa. Linjausta ollaan päivittämässä vuonna 2020. Linjausta päivitetään vuonna 2020.

Näyttö Suomessa

Koulujen ja oppilaitosten sekä yritysten ja yhteisöjen välinen yhteistyö, markkinointi ja sponsorointi. Kuluttaja-asiamiehen linjaus. 2014. Ohjeessa käsitellään koulujen ja oppilaitosten sekä yritysten ja yhteisöjen kanssa tehtävää yhteistyötä, sekä niiden aineistojen tai palvelujen käyttöä opetuksessa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Alaikäiset, markkinointi ja ostokset. Kuluttaja-asiamiehen linjauksia 2004. Ohje on tarkoitettu käytännön työhön markkinointia suunniteltaessa. Se pohjautuu markkinaoikeuden vakiintuneeseen ratkaisukäytäntöön ja mm. sen pohjalta syntyneisiin kuluttaja-asiamiehen ratkaisuihin. Ohjeessa otetaan kantaa myös mobiilipalvelujen markkinointiin ja markkinointiin internetissä.

INDIKAATTORI PROMO 3: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille sellaisen television ja radion ulkopuolisen median kautta, joka ei sisällä pakkauksia, verkkomediaa ja sosiaalista mediaa, sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta.

Näyttö Suomessa, jatkuu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Lapset & elintarvikkeiden markkinointi. Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2004. Suosituksen ovat laatineet Kuluttaja-asiamies ja Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskus ohjeeksi mainostajille lapsille suunnatun elintarvikemarkkinoinnin suunnitteluun.

Markkinointiarpajaiset. Kuluttaja-asiamiehen linjauksia 2011 (tarkistettu 2015). Luku 7. Lapset ja nuoret ovat kohderyhmänä erityisasemassa.

INDIKAATTORI PROMO 3: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joiden tavoitteena on rajoittaa lasten ja nuorten altistumista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnille sellaisen television ja radion ulkopuolisen median kautta, joka ei sisällä pakkauksia, verkkomediaa ja sosiaalista mediaa, sekä tällaisen markkinoinnin voimakkuutta.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Uruguay: 2013 Uruguayn hallitus antoi lain 19.140 (Healthy foods in schools). Laki kieltää sellaisten ruokien ja juomien mainostamisen ja markkinoinnin, jotka eivät täytä ravitsemusstandardeja. Mainonta on kielletty kaikissa muodoissa, mukaan lukien julisteet, mainostaulut ja logojen / tuotemerkkien käyttö koulutarvikkeissa, sponsorointi ja palkintojen jakelu, ilmaiset näytteet koulun tiloissa. Lain täytäntöönpano aloitettiin vuonna 2015.

Unkari: Unkari kieltää kaiken kaupallisen mainonnan lain (XLVIII) (2008) 8 §: n nojalla kaikenlaisen alle 18-vuotiaille lapsille suunnatun mainonnan lasten hyvinvointi- ja lastensuojelulaitoksissa, lastentarhoissa, ala-asteilla ja asuntoloissa. Terveyden edistämisen- ja ennaltaehkäisytoimiin voivat kouluissa osallistua vain organisaatiot ja konsultit, joita Kansanterveyslaitos suosittelee.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Espanja: Vuonna 2011 Espanjan parlamentti hyväksyi ravitsemusta ja elintarvikkeiden turvallisuutta koskevan lain, joka kieltää kaiken päiväkodeissa ja kouluissa tapahtuvan mainonnan. Espanjan kuluttaja-, elintarviketurvallisuus- ja ravitsemusvirasto (AECOSAN) ja Espanjan alueelliset koulutus- ja terveyshallintoviranomaiset seuraavat lain täytäntöönpanoa. AECOSAN ja alueelliset viranomaiset kehittivät yhdessä elintarvikemarkkinointikampanjoiden, ravitsemuskasvatuksen sekä urheilu- ja liikuntakampanjoiden kriteerit. Kriteerit otettiin käyttöön heinäkuussa 2015.

Arvioi indikaattori PROMO 3 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PROMO 4: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joilla pyritään varmistamaan, ettei epäterveellisiä elintarvikkeita mainosteta kaupallisesti lasten ja nuorten kokoontumispaikoissa (esim. esikoulut, koulut, urheilu- ja kulttuuritapahtumat).

Näyttö Suomessa

Kuluttajansuojalaki 38/1978 on yleislaki ja sitä sovelletaan myös elintarvikkeisiin siltä osin kuin niiden osalta ei ole muuta säädetty (Elintarvikelain 67 §).

Koulusponsorointi ja muu markkinointi kouluissa. Kuluttaja-asiamiehen linjaus 1997.

Koulusponsorointi on yksi markkinoinnin muoto ja siihen sovelletaan samoja sääntöjä kuin muuhunkin markkinointiin. Ohjeet on tarkoitettu yrityksille, jotka suunnittelevat kaupallista yhteistyötä koulujen kanssa. Linjausta ollaan päivittämässä vuonna 2020.

Koulujen ja oppilaitosten sekä yritysten ja yhteisöjen välinen yhteistyö, markkinointi ja sponsorointi. Kuluttaja-asiamiehen linjaus. 2014.

Ohjeessa käsitellään koulujen ja oppilaitosten sekä yritysten ja yhteisöjen kanssa tehtävää yhteistyötä, sekä niiden aineistojen tai palvelujen käyttöä opetuksessa.

Näyttö Suomessa

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Alaikäiset, markkinointi ja ostokset. Kuluttaja-asiamiehen linjauksia 2004. Ohje on tarkoitettu käytännön työhön markkinointia suunniteltaessa. Se pohjautuu markkinaoikeuden vakiintuneeseen ratkaisukäytäntöön ja mm. sen pohjalta syntyneisiin kuluttaja-asiamiehen ratkaisuihin. Ohjeessa otetaan kantaa myös mobiilipalvelujen markkinointiin ja markkinointiin internetissä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Lapset & elintarvikkeiden markkinointi. Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2004. Suosituksen ovat laatineet Kuluttaja-asiamies ja Terveystieteiden tutkimuskeskus ohjeeksi mainostajille lapsille suunnatun elintarvikemarkkinoinnin suunnitteluun.

Markkinointiarpajaiset. Kuluttaja-asiamiehen linjauksia 2011 (tarkistettu 2015). Luku 7. Lapset ja nuoret ovat kohderyhmänä erityisasemassa.

INDIKAATTORI PROMO 4: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joilla pyritään varmistamaan, ettei epäterveellisiä elintarvikkeita mainosteta kaupallisesti lasten ja nuorten kokoontumispaikoissa (esim. esikoulut, koulut, urheilu- ja kulttuuritapahtumat).

Kansainvälisiä esimerkkejä

Chile: Kesäkuussa 2015 Chilen viranomaiset hyväksyivät elintarvikkeiden ravitsemuksellista koostumusta ja mainontaa koskevan lain edellyttämät sääntelynormit. Lainsäädännöllisissä normeissa määritetään kaloreille, tyydyttyneille rasvoille, sokerille ja natriumille pitoisuudet, joita pidetään elintarvikkeissa ja juomissa korkeana. Laki rajoittaa alle 14-vuotiaille lapsille suunnatun ”korkean luokan” elintarvikkeiden mainostamista. Lainsäädännössä lapsille suunnattu mainonta määritellään mainostamisen perusteella verkkosivustoiksi, jotka on suunnattu lapsille tai joiden yleisö koostuu yli 20% lapsista. Kieltoon sisältyy myyninedistämisstrategiat ja ”kannustimet”, kuten sarjakuvat, animaatiot ja lelut. Asetus tuli voimaan 1. heinäkuuta 2016, ja sitä sovellettiin kaikkiin mainonvälineisiin.

Arvioi indikaattori PROMO 4 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PROMO 5: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joilla pyritään varmistamaan, ettei epäterveellisiä elintarvikkeita mainosteta kaupallisesti lapsille ja nuorille elintarvikkeiden pakkauksissa.

Näyttö Suomessa

Elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1924/2006

Alaikäiset, markkinointi ja ostokset. Kuluttaja-asiamiehen linjauksia 2004. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Ohje on tarkoitettu käytännön työhön markkinointia suunniteltaessa. Se pohjautuu markkinaoikeuden vakiintuneeseen ratkaisukäytäntöön ja mm. sen pohjalta syntyneisiin kuluttaja-asiamiehen ratkaisuihin. Ohjeessa otetaan kantaa myös mobiilipalvelujen markkinointiin ja markkinointiin internetissä.

Näyttö Suomessa

- **Lapset & elintarvikkeiden markkinointi. Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2004.** Kilpailu- ja kuluttajavirasto. ”Kylkiäisten markkinointiin lasta kiinnostavien tuotteiden yhteydessä on suhtauduttava eri perustein kuin muuten. Lapset eivät kykene arvioimaan kylkiäisen arvoa samoin kuin aikuiset. Raha-arvoltaan vähäinen kylkiäinen voi olla lapselle houkuttelevampi kuin itse päätuote, jolloin ostopäätökseen on helppo vaikuttaa kylkiäisen avulla. Siksi lasta kiinnostavia tuotteiden markkinoinnissa on erityisesti varmistauduttava siitä, ettei kylkiäisen esittely muodostu lasta kiinnostavaksi pääasiaksi mainoksessa tai pakkauksessa.”

INDIKAATTORI PROMO 5: Suomessa on tehokkaita politiikkatoimia, joilla pyritään varmistamaan, ettei epäterveellisiä elintarvikkeita mainosteta kaupallisesti lapsille ja nuorille elintarvikkeiden pakkauksissa.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Chile: Kesäkuussa 2015 Chilen viranomaiset hyväksyivät elintarvikkeiden ravitsemuksellista koostumusta ja mainontaa koskevan lain edellyttämät sääntelynormit. Lainsäädännöllisissä normeissa määritetään kaloreille, tyydyttyneille rasvoille, sokerille ja natriumille pitoisuudet, joita pidetään elintarvikkeissa ja juomissa korkeana. Laki rajoittaa alle 14-vuotiaille lapsille suunnatun ”korkean luokan” elintarvikkeiden mainostamista. Lainsäädännössä lapsille suunnattu mainonta määritellään mainostamisen perusteella verkkosivustoiksi, jotka on suunnattu lapsille tai joiden yleisö koostuu yli 20% lapsista. Kieltoon sisältyy myyninedistämisstrategiat ja ”kannustimet”, kuten sarjakuvat, animaatiot ja lelut. Asetus tuli voimaan 1. heinäkuuta 2016, ja sitä sovellettiin kaikkiin mainosvälineisiin.

Arvioi indikaattori PROMO 5 Webropol-kyselyssä

HINNAT

Elintarvikkeiden hinnat (PRICES)

Osa-alue 4. Elintarvikkeiden hinnat

”Elintarvikkeiden hinnoittelupolitiikka (esim. verot ja tuet) on terveysvaikutusten mukaista siten, että terveelliset ruokavalinnat ovat helpoimpia ja edullisimpia.”

- **INDIKAATTORI PRICES 1:** Terveellisiä elintarvikkeita koskevat verot ja muut maksut ovat mahdollisimman alhaisia, jotta ihmisiä voidaan kannustaa valitsemaan terveellisiä elintarvikkeita (esim. matala tai ei ollenkaan myyntiveroa, valmisteveroa, arvonlisäveroa tai tuontitullia hedelmille ja vihanneksille).
- **INDIKAATTORI PRICES 2:** Epäterveellisille elintarvikkeille (esim. sokerilla makeutetut juomat, paljon suolaa, tyydyttynyttä rasvaa, transrasvoja ja lisättyä sokeria sisältävät elintarvikkeet) on asetettu veroja tai muita maksuja, ja kyseisten elintarvikkeiden vähittäismyyntihintoja on nostettu vähintään kymmenellä prosentilla epäterveellisten ruokavalintojen rajoittamiseksi, ja kyseiset verot käytetään väestön terveyden edistämiseen.
- **INDIKAATTORI PRICES 3:** Olemassa olevien elintarvikkeita koskevien tukien, mukaan lukien infrastruktuurin rahoitustuki (esim. tutkimus ja kehitys, markkinoiden tai kuljetusjärjestelmien tuki) tarkoituksena on suosia terveellisiä eikä epäterveellisiä elintarvikkeita.
- **INDIKAATTORI PRICES 4:** Suomessa varmistetaan, että elintarvikkeisiin liittyvät tulotukiohjelmat koskevat terveellisiä elintarvikkeita.

INDIKAATTORI PRICES 1: Terveellisiä elintarvikkeita koskevat verot ja muut maksut ovat mahdollisimman alhaisia, jotta ihmisiä voidaan kannustaa valitsemaan terveellisiä elintarvikkeita (esim. matala tai ei ollenkaan myyntiveroa, valmisteveroa, arvonlisäveroa tai tuontitullia hedelmille ja vihanneksille).

Näyttö Suomessa

Suomessa ei ole korvamerkittyjä veroja.

Arvonlisäverolaki 1501/1993EU. Kaikkia elintarvikkeita koskee alempi verokanta riippumatta elintarvikkeen terveellisyydestä. Yleinen ALV 24 %. 14 % koskee elintarvikkeita, ravintola- ja ateriapalveluja. (ei juomavesi, alkoholijuomat ja tupakka).

Laki virvoitusjuomaverosta. 17.12.2010/1127.

Valmisteveroa on suoritettava liitteen verotaulukon mukaisesti. Vero määrätään tuotteen nettopainosta, jolla tarkoitetaan tuotteen painoa ilman pakkausta ja ei-syötäviä ainesosia.

Näyttö Suomessa

Valtioneuvoston asetus (54/2012)

korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista.

Asetusta sovelletaan myönnettäessä opintotukilain (65/1994) 49 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta opiskeljaravintoloille opiskelija-aterian hinnan alentamiseksi (ateriakohtainen avustus). Edellytyksenä on mm. että opiskelija-ateria täyttää laadultaan yleiset terveydelliset ja ravitsemukselliset vaatimukset.

Tuki työpaikkaruokailulle. Ravintoetu,

Veronmaksajainkeskusliitto, ohje 2020. ”Ravintoedun arvo on 6,80 € ateriala kohden, jos edun hankkimisesta työnantajalle aiheutuneiden välittömien kustannusten ja näiden kustannusten arvonlisäveron määrä on vähintään 6,80 € ja enintään 10,70 €. Jos tämä määrä alittaa 6,80 € tai ylittää 10,70 €, edun arvona pidetään välittömien kustannusten ja näiden kustannusten arvonlisäveron määrää.”

INDIKAATTORI PRICES 1: Terveellisiä elintarvikkeita koskevat verot ja muut maksut ovat mahdollisimman alhaisia, jotta ihmisiä voidaan kannustaa valitsemaan terveellisiä elintarvikkeita (esim. matala tai ei ollenkaan myyntiveroa, valmisteveroa, arvonlisäveroa tai tuontitullia hedelmille ja vihanneksille).

Kansainvälisiä esimerkkejä

Australia: Peruselintarvikkeet (mukaan lukien tuoreet hedelmät ja vihannekset) on vapautettu tavara- ja palveluverosta.

Tonga: Vuonna 2013 osana laajempaa verotustoimenpidepakettia tuontitullit alennettiin 20 prosentista 5 prosenttiin tuoreille, säilötyille tai pakastetuille kaloille kohtuuhintaisuuden lisäämiseksi ja terveellisempien ruokavalioiden edistämiseksi.

Arvioi indikaattori PRICES 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PRICES 2: Epäterveellisille elintarvikkeille (esim. sokerilla makeutetut juomat, paljon suolaa, tyydyttynyttä rasvaa, transrasvoja ja lisättyä sokeria sisältävät elintarvikkeet) on asetettu veroja tai muita maksuja, ja kyseisten elintarvikkeiden vähittäismyyntihintoja on nostettu vähintään kymmenellä prosentilla epäterveellisten ruokavalintojen rajoittamiseksi, ja kyseiset verot käytetään väestön terveyden edistämiseen.

Näyttö Suomessa

Laki virvoitusjuomaverosta. 17.12.2010/1127. Valmisteveroa on suoritettava liitteen verotaulukon mukaisesti. Vero määrätään tuotteen nettopainosta, jolla tarkoitetaan tuotteen painoa ilman pakkausta ja ei-syötäviä ainesosia. Veroa korotettiin tammikuun alussa, korotus sokeripitoisiin juomiin. Verovapaata pientuotantorajaa nostettiin. Poikkeuksen piiriin kuuluvien tuotteiden määrää kasvatettiin.

Sanna Marinin hallituksen ohjelma: Korotetaan virvoitusjuomaveroa 25 miljoonalla eurolla, painotus sokeripitoisiin juomiin, tavoitteena kansanterveydellisen ohjauksen vahvistaminen. Selvitetään marja- ja hedelmämeijerijäätälän rajausta ulkopuolelle sekä pientuotantorajan nostoa (s.27).

INDIKAATTORI PRICES 2: Epäterveellisille elintarvikkeille (esim. sokerilla makeutetut juomat, paljonsuolaa, tyydyttynyttä rasvaa, transrasvoja ja lisättyä sokeria sisältävät elintarvikkeet) on asetettu veroja tai muita maksuja, ja kyseisten elintarvikkeiden vähittäismyyntihintoja on nostettu vähintään kymmenellä prosentilla epäterveellisten ruokavalintojen rajoittamiseksi, ja kyseiset verot käytetään väestön terveyden edistämiseen.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlanti: Sokeroitujen juomien vero tuli voimaan 1. toukokuuta 2018 vuoden 2017 rahoituslain (nro 41, 2017) nojalla. Veroa sovelletaan alkoholittomiin, vesipohjaisiin ja mehupohjaisiin juomiin, joiden lisätyn sokerin pitoisuus on vähintään 5 g / 100 ml. Juomia, joissa on yli 8 g sokeria 100 ml: lla, verotetaan 30 senttiä litralta, ja juomia, joiden sokeri on 5–8 g / 100 ml, verotetaan 20 senttiä litralta. Hedelmämehut ja maitotuotteet ovat veron ulkopuolella.

Yhdistyneet kuningaskunnat: Ison-Britannian hallituksen virvoitusjuomaverot tuli voimaan 2018. Virvoitusjuomaverot sovelletaan kaikkiin esipakattuihin virvoitusjuomiin, joihin on lisätty sokeria ja jotka sisältävät vähintään 5 g kokonaissokereita/100 ml valmistettua juomaa. Virvoitusjuomista, joiden kokonaissokeripitoisuus on yli 5 g ja vähemmän kuin 8 g / 100 ml, verotetaan 0,18 Ison-Britannian puntaa (0,25 dollaria) litralta ja juomilta, joiden kokonaissokeripitoisuus on vähintään 8 g / 100 ml, verotetaan 0,24 Ison-Britannian puntaa (0,34 dollaria) litraa kohti.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Unkari: Vuonna 2012 hyväksyttyä ”kansanterveysveroa” sovelletaan suola-, sokeri- ja kofeiinipitoisuuksiin erilaisissa valmisruoissa, mukaan lukien virvoitusjuomat, energiajuomat ja valmiiksi pakatut sokeroidut tuotteet. Veroa sovelletaan vaihtelevalla verokannalla. Esimerkiksi virvoitusjuomia verotetaan 0,24 dollaria/l ja muita makeutettuja tuotteita 0,47 dollaria/l. Veroa sovelletaan myös tuotteisiin, joissa on paljon suolaa, mukaan lukien suolaiset välipalat, joissa on > 1 g suolaa/100 g, mausteet, joissa on > 5 g suolaa/100 g ja aromit > 15 g suolaa / 100 g.

INDIKAATTORI PRICES 2: Epäterveellisille elintarvikkeille (esim. sokerilla makeutetut juomat, paljonsuolaa, tyydyttynyttä rasvaa, transrasvoja ja lisättyä sokeria sisältävät elintarvikkeet) on asetettu veroja tai muita maksuja, ja kyseisten elintarvikkeiden vähittäismyyntihintoja on nostettu vähintään kymmenellä prosentilla epäterveellisten ruokavalintojen rajoittamiseksi, ja kyseiset verot käytetään väestön terveyden edistämiseen.

Kansainvälisiä esimerkkejä, jatkuu

Meksiko: Meksikossa otettiin käyttöön vuonna 2013 kaksi uutta veroa osana kansallista strategiaa ylipainoisuuden, lihavuuden ja diabeteksen ehkäisemiseksi. Sokerijuomiin sovelletaan 1 peso (0,80 dollaria)/ litra valmisteveroa. Tämän odotettiin nostavan sokerijuomien hintaa noin 10%. 8% arvonlisäveroveroa sovelletaan elintarvikkeisiin, joilla on korkea kaloriheys, vähintään 275 kaloria/100 grammaa kohti. Verot tulivat voimaan 1. tammikuuta 2014. Tavoitteena on, että verotulot sijoitetaan uudelleen väestön terveyteen eli turvallisen juomaveden tarjoamiseen kouluissa, mutta (vielä) ei ole näyttöä siitä, että näin on.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Qatar: Qatarin hallitus antoi vuonna 2018 valmisteverolain, joka tuli voimaan 1. tammikuuta 2019. Qatarin valmisteverolaki otti käyttöön 50-prosenttisen arvonlisäveron hiilihapotettuihin vesiin, joihin on lisätty sokeria tai makeutusaineita. 100%:n verokantaa sovelletaan energijuomiin, jotka sisältävät piristeitä (esimerkiksi kofeiini, tauriini, ginseng, guarana). Hiilihapoton maustamaton vesi, kahvi ja tee jätetään valmisteveron ulkopuolelle. Valmisteveroa sovelletaan kaikkiin tuotuihin, valmistettuihin tai varastoituihin hiilihapotettuihin juomiin (paitsi maustamaton hiilihapotettu vesi) ja energijuomiin.

Arvioi indikaattori PRICES 2 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PRICES 3: Olemassa olevien elintarvikkeita koskevien tukien, mukaan lukien infrastruktuurin rahoitustuki (esim. tutkimus ja kehitys, markkinoiden tai kuljetusjärjestelmien tuki) tarkoituksena on suosia terveellisiä eikä epäterveellisiä elintarvikkeita.

Näyttö Suomessa

Suomessa on erilaisia rahoitusmahdollisuuksia hankkeille, mutta rahoitus ei ole korvamerkittyä terveyttä edistäville elintarvikkeille. Esimerkkejä rahoitusmahdollisuuksista: Hallitusohjelmaan liittyvät hankkeet, kuten Ilmastoruokastrategia, TEAS rahoitus (Valtioneuvosto); kuten Ruokaminimi (MMM), Välipalahanke, Strategisen tutkimuksen rahoitus (Suomen Akatemia): kuten ScenoProt, Leg4life, Just food, TE-rahoitus (STM): kuten Maistuva koulu- ja Ruokakuntahanke, SYKE:n rahoitus, LUKE:n rahoitus, Tutkimuslaitosten rahoitus.

Näyttö Suomessa

Koulujakelutuki

Koulumaitotuki on tarkoitettu päivähoidossa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa oleville lapsille.

Kouluhedelmätuki on tarkoitettu päivähoidossa ja perusopetuksessa oleville lapsille. Ruokavirasto tarkastaa koulumaitotukea ja kouluhedelmätukea paikan päällä tehtävissä tarkastuksissa. Tarkastukset perustuvat komission täytäntöönpanoasetukseen (EU) 2017/39 artiklaan 10. Tarkastusten tarkoituksena on varmistaa, että tukien myöntämistä koskevat edellytykset täyttyvät. Paikan päällä tehtävien tarkastusten lisäksi Ruokavirasto tarkastaa kaikki tukihakemukset. Osana näitä tarkastuksia pyydämme toisinaan tuenhakijaa toimittamaan jonkin toimipisteen laskut tai kuormakirjat jo tässä vaiheessa. Kouluruokajärjestelmän seuranta.

INDIKAATTORI PRICES 3: Olemassa olevien elintarvikkeita koskevien tukien, mukaan lukien infrastruktuurin rahoitustuki (esim. tutkimus ja kehitys, markkinoiden tai kuljetusjärjestelmien tuki) tarkoituksena on suosia terveellisiä eikä epäterveellisiä elintarvikkeita.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Singapore: Hallitus edistää terveyden edistämiskomitean (HPB) välityksellä terveellisempien ruoka-aineiden saatavuutta ja käyttöä “Healthier Ingredient Scheme” (osa vuonna 2011 käynnistettyä "Healthier Hawker" -ohjelmaa), joka tukee siirtymäkaudella öljyntuottajia ja maahantuojia lisäämään terveellisempien öljyjen myyntiä ruokateollisuudelle. Ruoanlaitossa käytettävä öljy on ensimmäinen ainesosa, jota tuetaan. Järjestelmä tukee öljyjä, joiden tyydyttyneiden rasvojen pitoisuus on 35 prosenttia tai vähemmän.

Arvioi indikaattori PRICES 3 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PRICES 4: Suomessa varmistetaan, että elintarvikkeisiin liittyvät tulotukiohjelmat koskevat terveellisiä elintarvikkeita.

Näyttö Suomessa

Valtioneuvoston asetus (54/2012) korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista. Asetusta sovelletaan myönnettäessä opintotukilain (65/1994) 49 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta opiskelijaravintoloille opiskelija-aterian hinnan alentamiseksi (ateriakohtainen avustus). Edellytyksenä on mm. että opiskelija-ateria täyttää laadultaan yleiset terveydelliset ja ravitsemukselliset vaatimukset.

INDIKAATTORI PRICES 4: Suomessa varmistetaan, että elintarvikkeisiin liittyvät tulotukiohjelmat koskevat terveellisiä elintarvikkeita.

Kansainvälisiä esimerkkejä

USA: Vuonna 2009 Yhdysvaltain maatalousministeriö toteutti muutokset ohjelmaan ”Special Supplemental Nutrition Program for Women, Infants, and Children (WIC)” ohjelmalla tuettujen ruokien koostumuksen ja määrien parantamiseksi terveyden näkökulmasta. Muutosten tarkoituksena oli lisätä tuen avulla hedelmien ja vihannesten ostoon käytettävää dollarimäärää, laajentaa täysjyvävaihtoehtoja, antaa pikkulasten vanhemmille mahdollisuus ostaa tuoretuotteita purkitettujen lastenruokien sijasta.

Iso-Britannian Terveellinen alku -ohjelma (vuodesta 2006) tarjoaa raskaana oleville naisille ja / tai perheille, joissa on alle 4-vuotiaita lapsia, viikkoseteleitä ruokaostoksiin mukaan lukien maito, maustamaton jogurtti sekä tuoreet ja pakastetut hedelmät ja vihannekset. Osallistujien tai heidän perheenjäsentensä on saatava tulotukea / työnhakijakorvausta tai lasten verohyvityksiä. Alle 18-vuotiaat raskaana olevat naiset voivat myös hakea tukea.

Kansainvälisiä esimerkkejä

USA: Vuonna 2012 Yhdysvaltojen maatalousministeriö pilotoi "Healthy Incentives Pilot" ohjelmaa osana ohjelmaa Supplemental Nutrition Assistance Program (SNAP, aiemmin ”Food stamps”). Osallistujat saivat 30 sentin kannustimen hedelmiin ja vihanneksiin käytetystä Yhdysvaltain dollarista (siirretään takaisin heidän SNAP-kortilleen). Philadelphiassa ja New Yorkin kaupungissa tulotukea voi käyttää (esimerkiksi Food stamps) torilla. Kun asiakkaat ostavat ruokaa torilta, he saavat yhden 2 USD: n arvoisen Health Buck -vakuuden jokaisesta käytetystä 5 USD: stä, jota voi käyttää tuoreiden hedelmä- ja vihannestuotteiden ostamiseen torilta. Philadelphiassa ohjelmaa on laajennettu muihin vähittäiskauppoihin, kuten supermarketteihin ja kivijalkakauppaan.

Arvioi indikaattori PRICES 4 Webropol-kyselyssä

RUOKAPALVELU

Ruokapalvelu (PROV)

Osa-alue 5. Ruokapalvelu

”Valtio rahoittamissa ympäristöissä noudatetaan terveellistä ruokapolitiikkaa, jotta ruokapalveluilla kannustettaisiin terveellisiin ruokavalintoihin, ja valtio kannustaa ja tukee aktiivisesti yksityisiä yrityksiä, jotta ne tekisivät samoin.”

- INDIKAATTORI (PROV) 1: Koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokapalvelussa (kouluravintoloissa, varainkeruutapahtumissa ja muissa tapahtumissa tarjottava ruoka, välipala-automaatit jne.) noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia toimintalinjoja (mukaan lukien ravitsemussuositukset), jotta voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavalintoja.
- INDIKAATTORI (PROV) 2: Muissa julkisen sektorin ruokapalveluissa (ravintolat, varainkeruutapahtumissa ja muissa tapahtumissa tarjottava ruoka, välipala-automaatit jne.) noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia toimintalinjoja (mukaan lukien ravitsemussuositukset), jotta voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavalintoja.
- INDIKAATTORI (PROV) 3: Julkisen sektorin ruokapalveluissa selkeitä ja johdonmukaisia julkisia hankintoja koskevia standardeja, jotta niissä voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavalintoja.
- INDIKAATTORI (PROV) 4: Koulujen ja muiden julkisen sektorin organisaatioiden ja niiden käyttämien ruokapalveluja tuottavien yritysten saatavilla hyviä tuki- ja koulutusjärjestelmiä, joiden ansiosta ne voivat noudattaa terveellisiä ruokapalveluja koskevia toimintalinjoja ja suuntaviivoja.
- INDIKAATTORI (PROV) 5: Valtio kannustaa ja tukee aktiivisesti yksityisiä yrityksiä, jotta ne tarjoaisivat terveellisiä elintarvikkeita ja aterioita ja edistäisivät niiden kulutusta työpaikoillaan.

INDIKAATTORI PROV 1: Koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokapalveluissa (kouluravintoloissa, varainkeruutapahtumissa ja muissa tapahtumissa tarjottava ruoka, välipala-automaatit jne.) noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia toimintalinjoja (mukaan lukien ravitsemussuositukset), jotta voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavalintoja.

Näyttö Suomessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, OPH 2018

”Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu.”

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. 11 § Ravinto ja ruokailu:

”Varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle on järjestettävä lapsen ravitsemustarpeet täyttävä terveellinen ja tarpeellinen ravinto..”

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, OPH 2014.

”Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria.

Perusopetuslaki (13.6.2003/477).

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

Ruokailun järjestämisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet ja ruokakasvatus esiopetuksessa.

Näyttö Suomessa

Verohallinnon päätös A227/200/2017, 12 § Kasvatus- ja opetushenkilöstön saama ravintoetu.

Päiväkodin ja koulun henkilökunnan lasten/oppilaiden ruokailun valvonnan yhteydessä saaman ravintoedun arvo on 3,90 € ateriaa kohden vuonna 2018.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. 100 § Oikeus maksuttomaan ruokailuun.

Lukiolaki 10.8.2018/714.35 § Opintososiaaliset edut: ”Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan..”

Terveyttä ja iloa ruoasta. Varhaiskasvatuksen ruokailusuositukset. VRN 2018.

Syödään ja opitaan yhdessä. Kouluruokailusuositus. VRN 2017.

Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä ruokailusta – Ruokailusuositus ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin. 2019

INDIKAATTORI PROV 1: Koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokapalveluissa (kouluravintoloissa, varainkeruutapahtumissa ja muissa tapahtumissa tarjottava ruoka, välipala-automaatit jne.) noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia toimintalinjoja (mukaan lukien ravitsemussuositukset), jotta voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavalintoja.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlanti: School Meals (Local Projects) -ohjelmaa hallinnoi työllisyys- ja sosiaaliministeriö. Ohjelmasta rahoitetaan peruskouluja ja ala-asteen kouluja, paikallisia ryhmiä, vapaaehtoisjärjestöjä ja yhteisöpohjaisia voittoa tavoittelemattomia esikouluja, jotka hoitavat omia kouluruokahankkeitaan. Ohjelmalla pyritään varmistamaan, että järjestelmään osallistuvien koulujen lapsille ja nuorille tarjotaan terveelliset ja tasapainoiset ateriat, jotka noudattavat ravitsemussuosituksia.

Jamaika: 2018 terveysministeriö julkaisi pakolliset ravintosuositukset juomille, joita myydään / tarjoillaan julkisissa koulutuslaitoksissa lapsille (ts. varhaiskasvatus, ala-aste ja keskiaste). Ohjeissa kielletään makeutetut juomat, jotka ylittävät sokeripitoisuuden: 6 g/100 ml (voimaan 1.1.2019); 5 g/100 ml (voimaan 1.1.2020); 4 g/100 ml (voimaan 1.1. 2021); ja 2,5 g/100 ml (voimaan 1.1.2023). Kaikki makeuttamattomat juomat ovat sallittuja. Ohjeissa varoitetaan myös juomista, jotka sisältävät > 10 mg kofeiinia/annos.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Chile: Hallitus hyväksyi vuonna 2012 elintarvikkeiden ravitsemuksellista koostumusta ja mainontaa koskevan lain. 2015 hyväksyttiin lain täytäntöönpanoon tarvittavat normit, jotka määrittelevät pitoisuudet kaloreille, tyydyttyneille rasvoille, sokerille ja natriumille, joita pidetään elintarvikkeissa ja juomissa korkeana. Laki kieltää ”korkean pitoisuuden” elintarvikkeiden, myynnin kouluissa (voimaan 2016).

Yhdistynyt kuningaskunta: Englannissa, Skotlannissa, Walesissa ja Pohjois-Irlannissa on pakolliset ravitsemusstandardit kouluruoalle, joita sovelletaan myös muissa kuin koululounailla tarjottuihin ruokiin. Näitä vaatimuksia sovelletaan useimpiin valtion kouluihin.

INDIKAATTORI PROV 1: Koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokapalveluissa (kouluravintoloissa, varainkeruutapahtumissa ja muissa tapahtumissa tarjottava ruoka, välipala-automaatit jne.) noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia toimintalinjoja (mukaan lukien ravitsemussuositukset), jotta voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavalintoja.

Kansainvälisiä esimerkkejä, jatkuu

Brasilia: Kansallisessa kouluruokaohjelmassa määritellään viikoittainen hedelmien ja vihannesten vähimmäismäärä, säädellään ruokien natriumpitoisuutta ja rajoitetaan makeisten saatavuutta kouluissa. Vuonna 2001 hyväksytyssä kouluruokien hankintalaissa rajoitetaan koulujen ostamien jalostettujen elintarvikkeiden määrä 30 prosenttiin ja kielletään alhaisen ravintoarvon omaavien juomien, kuten sokerijuomien, hankinta.

Costa Rica: Terveys- ja koulutusministeriön toimeksiannossa nro 36910-MEP-S (2012) asetetaan rajoituksia ala-asteen ja lukion oppilaille myytävillä tuotteilla, mukaan lukien ruuat, joissa on paljon rasvaa, sokeria ja suolaa, kuten sipsit, karkit ja hiilihapotetut virvoitusjuomat. Koulut saavat myydä vain sellaisia ruokia ja juomia, jotka täyttävät ravitsemuskriteerit. Perustuslakituomioistuimien piti rajoitukset voimassa vuonna 2012 elintarviketeollisuuden haasteen jälkeen.

Unkari: Vuodesta 2012 alkaen kansanterveysveron alaisia elintarvikkeita ja juomia ei saa myydä kouluissa tai koululaisille järjestettävissä tapahtumissa, mukaan lukien koulun ulkopuolella järjestettävät tapahtumat (Ministerial Decree 20/2012 (VIII.31)) Asetuksen 130 § edellyttää, että oppilaitoksen johtaja konsultoi kouluterveydenhuoltoa ennen sopimuksen tekemistä myyntiautomaattioperaattoreiden tai yritysten kanssa. Kouluterveydenhuolto tarkastaa, täyttävätkö myytävät tuotteet ravitsemussuositukset. Tuotteet, jotka eivät ole vaatimusten mukaisia, ovat kiellettyjä.

Uruguay: 2014 laki nro 19.140 terveellisestä ruokailusta kouluissa, valtuuttaa terveysministeriön kehittämään normeja koulujen ruokaloissa ja kioskeissa saatavilla olevista ruoista, kieltämään epäterveellisten elintarvikkeiden mainostamisen ja rajoittamaan suolasirottimien käyttöä. Kouluruokastandardit laadittiin 2014, ja niiden tarkoituksena oli mm. rajoittaa lisätyn sokerin, tyydyttyneiden rasvojen, transrasvojen ja natriumin saantia.

Arvioi indikaattori PROV 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PROV 2: Muissa julkisen sektorin ruokapalveluissa (ravintoloissa, varainkeruutapahtumissa ja muissa tapahtumissa tarjottava ruoka, välipala-automaatit jne.) noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia toimintalinjoja (mukaan lukien ravitsemussuositukset), jotta voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavalintoja.

Näyttö Suomessa

Kansalliset ravitsemussuositukset eri ikäryhmille.

- Terveyttä ruoasta. Suomalaiset ravitsemussuositukset. 2014

- Korkeakouluopiskelijoiden ruokailusuositus - Terveyttä ruoasta 2016.

- Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä ruokailusta – - Ruokailusuositus ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin. 2019.

- Vireyttä seniorivuosiin: ikääntyneiden ruokasuositus. 2020.

- Ravitsemushoito. Suositus sairaaloihin, terveyskeskuksiin, palvelu- ja hoitokoteihin sekä kuntoutuskeskuksiin (2010).

- Joukkoruokailun kehittäminen Suomessa.

Joukkoruokailun seuranta- ja kehittämistyöryhmän toimenpidesuositus. STM 2010.

- Varusmiesten ja vankiloiden ruokailussa noudatetaan kansallisia ravitsemussuosituksia.

Näyttö Suomessa

Suomen Sydänliiton Sydänmerkki-järjestelmä. Sydänmerkki – ateria. Sydänmerkki osoittaa, että kyseinen tuote tai ruoka-annos on terveyden kannalta parempi vaihtoehto omassa tuotekategoriassaan.

Ravitsemussitoumus (Nutrition Commitment).

Ravitsemussitoumuksen voi tehdä kahdeksalla eri sisältöalueella joihin ravitsemussuosituksessa kohdistuu keskeisiä muutostavoitteita. Sisältöalueet ovat: suola, rasvan laatu, sokeri, kasvikset (vihannekset, juurekset, marjat & hedelmät), tuotteet lapsille, annos- ja pakkauskoot, lounaat (ateriat ja välipalat) ja ruokaohjeet.

INDIKAATTORI PROV 2: Muissa julkisen sektorin ruokapalveluissa (ravintoloissa, varainkeruutapahtumissa ja muissa tapahtumissa tarjottava ruoka, välipala-automaatit jne.) noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia toimintalinjoja (mukaan lukien ravitsemussuositukset), jotta voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavaihtoehtoja.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Latvia: Vuonna 2012 hallitus asetti suolapitoisuuskriteerit kaikille sairaaloissa ja pitkäaikaishoidossa tarjottaville elintarvikkeille. Suolapitoisuudet eivät saa ylittää 1,25g /100 g; kalatuotteet voivat sisältää enintään 1,5g/100 g.

Irlanti: Health Services Executive (HSE) Vending Policy 2019 koskee kaikkia myyntiautomaatteja, joissa myydään kylmiä virvoitusjuomia, makeisia ja välipaloja HSE:n tiloissa ja HSE:n rahoittamissa tiloissa. Sokerimakeutettuja juomia ei myydä myyntiautomaateissa, 50% varastoiduista juomista tulee olla vettä ja loput sokeroimattomia juomia. Välipaloja, jotka sisältävät yli 200 kaloria pakettia kohti, ei saa myydä. Poikkeuksena tästä on kuivatut hedelmät, pähkinät tai siemenet (tavallinen ja suolaton). Tuotteiden kaloripitoisuus tulee merkitä selvästi.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Bermuda: Government Vending Machine Policy toimeenpantiin julkishallinnon toimipisteissä ja tiloissa 2008. Ohjelmalla pyrittiin varmistamaan terveellisten välipalojen ja juomien saatavuus henkilöstölle. Poliitikko edellyttää, että valtion tiloissa automaateissa myytävien ruokien ja juomien on täytettävä kriteerit, jotka perustuvat kokonaisrasvan, tyydyttyneen rasvan, transrasvojen, natriumin ja sokerin määrään. Kriteerit eivät sisällä pähkinöitä ja 100% hedelmämehuja.

INDIKAATTORI PROV 2: Muissa julkisen sektorin ruokapalveluissa (ravintoloissa, varainkeruutapahtumissa ja muissa tapahtumissa tarjottava ruoka, välipala-automaatit jne.) noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia toimintalinjoja (mukaan lukien ravitsemussuositukset), jotta voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavaihtoehtoja.

Kansainvälisiä esimerkkejä

New Yorkin kaupunki:

New Yorkin ruokastandardit (vahvistettu toimeenpanevalla määräyksellä 122, 2008) asettavat ravitsemusstandardit kaikkiin kaupungin virastojen ostamiin tai tarjoamiin ruokiin vankiloissa, sairaaloissa ja vanhustenhoitokeskuksissa. Standardit sisältävät: ravintoaineiden enimmäis- ja vähimmäistasot annosta kohden; erityisiä elintarvikkeita koskevat standardit (esim. vain rasvaton tai 1% rasvainen maito); annoskokovaatimukset; vaatimus veden tarjoamisesta ruuan kanssa; elintarvikkeiden uppopaistamisen kieltö; ja päivittäiset kalorien ja ravintoaineiden tavoitteet, mukaan lukien väestökohtaiset ohjeet (esim. lapset, eläkeläiset). Ruokapoliittisen koordinaattorin vastuulla on varmistaa, että normeja noudatetaan.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Wales: Myyntiautomaatit ovat kiellettyjä kansallisissa sairaaloissa. Hallitus antoi ohjeet, joissa määritellään, mikä on sallittua ja mikä ei ole, ja on ollut yhteydessä suuriin myyntiautomaattitoimittajiin löytääkseen tapoja ottaa käyttöön terveellisempiä vaihtoehtoja (Health Promoting Hospital Vending Directions and Guide 2008).

Alankomaat: Alankomaiden ravitsemuskeskus on julkaissut Guidelines for Healthier Canteens', joita voidaan soveltaa koulujen, urheiluseurojen ja työpaikkojen ruokaloissa niiden terveellisyyden parantamiseksi. Terveellisempien ruokalojen ohjeet kattavat tuotetason ja tarjottavien ruokien ja juomien koko valikoiman sekä ruokalan yleisen näytteille asettelun. Terveellisempien ruokalojen suuntaviivoissa määritellään kolme eri tasoa: pronssi, hopea ja kulta.

Arvioi indikaattori PROV 2 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PROV 3: Julkisen sektorin ruokapalveluissa noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia julkisia hankintoja koskevia standardeja, jotta niissä voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavalintoja.

Näyttö Suomessa

Elintarvikkeiden valintaa ja kilpailutusta varten laaditut kriteerit on kirjoitettu sisään ravitsemussuositukseen. Ruokapalvelujen tarjoaman ruoan ateriaosakohtaiset ravitsemuslaadun vähimmäisvaatimukset.

Kansalliset ravitsemussuositukset eri ikäryhmille.

- Terveyttä ruoasta. Suomalaiset ravitsemussuositukset. 2014.
- Varusmiesten ja vankiloitten ruokailussa noudatetaan kansallisia ravitsemussuosituksia.
- Korkeakouluopiskelijoiden ruokailusuositus - Terveyttä ruoasta 2016.
- Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä ruokailusta – Ruokailusuositus ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin. 2019.
- Vireyttä seniorivuosiin: ikääntyneiden ruokasuositus. 2020.
- Ravitsemushoito. Suositus sairaaloihin, terveyskeskuksiin, palvelu- ja hoitokoteihin sekä kuntoutuskeskuksiin (2010)
- Joukkoruokailun kehittäminen Suomessa. Joukkoruokailun seuranta- ja kehittämistyöryhmän toimenpidesuositus. STM 2010.

INDIKAATTORI PROV 3: Julkisen sektorin ruokapalveluissa noudatetaan selkeitä ja johdonmukaisia julkisia hankintoja koskevia standardeja, jotta niissä voidaan tarjota ja edistää terveellisiä ruokavalintoja.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Brasilia: Vuonna 2001 hyväksytty kouluruokien hankintalaki rajoittaa koulujen ostamien jalostettujen elintarvikkeiden määrän 30 prosenttiin ja kieltää alhaisen ravintoarvon omaavien juomien, kuten sokerijuomien, hankkimisen. Laki edellyttää koulujen ostavan paikallisesti kasvatettuja tai valmistettuja tuotteita, tukeakseen pienviljelijöitä ja edistääkseen paikallista taloutta.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Yhdistyneet kuningaskunnat: Ison-Britannian Government Buying Standard for Food and Catering (GBSF 2014, päivitetty maaliskuussa 2015) asettaa standardit julkiselle sektorille ruoka- ja ateriapalvelujen hankintaan. Sitä tukee julkisia hankintoja koskeva suunnitelma: Ruoka- ja ateriapalvelut (2014). Koulujen, sairaaloiden, hoitokotien, yhteisöjen ja asevoimien on noudatettava ravitsemusvaatimuksia. Ruokavalion parantamiseksi GBSF asettaa sokerin enimmäismäärät viljatuotteissa sekä yleisesti tyydyttyneen rasvan ja suolan enimmäismäärät sekä kuidun vähimmäismäärän viljatuotteissa ja hedelmien vähimmäismäärän jälkiruoissa.

Arvioi indikaattori PROV 3 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PROV 4: Suomessa on koulujen ja muiden julkisen sektorin organisaatioiden ja niiden käyttämien ruokapalveluja tuottavien yritysten saatavilla hyviä tuki- ja koulutusjärjestelmiä, joiden ansiosta ne voivat noudattaa terveellisiä ruokapalveluja koskevia toimintalinjoja ja suuntaviivoja.

Näyttö Suomessa

Elintarvikkeiden kansallisen koostumustietopankki

FINELI:n perusteella tehtyjä kaupallisia ruokalistasuunnittelu- ja tuotantoprosessien ohjausjärjestelmiä.

Sydänmerkki järjestelmän reseptiikka. Suomen Sydänliiton Sydänmerkki-järjestelmä. Sydänmerkki osoittaa, että kyseinen tuote tai ruoka-annos on terveyden kannalta parempi vaihtoehto omassa tuotekategoriassaan.

Kouluruokadiplomi on kouluille myönnettävä tunnustus ravitsemuksellisesti, kasvatuksellisesti ja ekologisesti kestävän kouluruokailun edistämisestä. Diplomi on osoitus siitä, että koulussa huolehditaan kouluruokailulle asetettujen ravitsemus-, terveys- ja tapakasvatustavoitteiden toteutumisesta. Diplomin myöntämisestä vastaa Ammattikeittiöosaajat ry.

Näyttö Suomessa

Makuaakkoset-diplomi on päiväkodeille myönnettävä tunnustus ravitsemuksellisesti, kasvatuksellisesti ja ekologisesti kestävän ruokailun edistämisestä. Diplomi on osoitus siitä, että päiväkodissa huolehditaan päiväkotiruokailulle asetettujen ravitsemus-, terveys- ja tapakasvatustavoitteiden toteutumisesta. Diplomin myöntämisestä vastaa Ammattikeittiöosaajat ry.

Maistuva koulu -hanke. Maistuva koulu on toimintamalli alakoulun ruokakasvatukseen. Maistuva koulu tarjoaa työkaluja opetussuunnitelman ja kouluruokailusuositusten tavoitteiden toteuttamiseen.

Ruokatutka -hanke. Tavoitteena on lasten ja nuorten terveellisemmät ruokatottumukset. Tavoitteena on myös maidon ja maitotuotteiden sekä kasvisten, hedelmien ja marjojen käytön lisääminen. Hanke on suunnattu ensisijaisesti lapsille ja nuorille varhaiskasvatuksesta aina toiseen asteeseen saakka. Toissijaisena kohderyhmänä ovat kasvattajat, opettajat ja vanhemmat.

INDIKAATTORI PROV 4: Suomessa on koulujen ja muiden julkisen sektorin organisaatioiden ja niiden käyttämien ruokapalveluja tuottavien yritysten saatavilla hyviä tuki- ja koulutusjärjestelmiä, joiden ansiosta ne voivat noudattaa terveellisiä ruokapalveluja koskevia toimintalinjoja ja suuntaviivoja.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Australia: The Healthy Eating Advisory Service tukee päiväkoteja, kouluja, työpaikkoja, terveystalouksia, ruokakauppoja, puistoja ja urheilukeskuksia tarjoamaan terveellisiä, ravitsemussuositusten mukaisia ruokia ja juomia. Palvelusta vastaavat kokeneet ravitsemusterapeutit. Palvelu tukee ruokapalveluhenkilöstön koulutusta, tarjoaa reseptejä, ideoita ja muita hyödyllisiä lähteitä terveellisempien valikoiden ja tuotteiden tarjoamiseksi.

Singapore: Kansallinen työpaikkojen terveyden edistämishjelma käynnistettiin 2000. Ohjelmalla rohkaistaan sekä yksityisiä että julkisia laitoksia parantamaan työympäristöä tarjoamalla työkaluja ja apurahoja. Apurahoja myönnetään yrityksille terveyden edistämishjelmien käynnistämiseen. Työkaluihin sisältyy esimerkkejä terveellisestä työpaikan ravitsemuspolitiikasta ja opas, jossa esitellään tapoja muuttaa työpaikka terveyttä tukevaksi ympäristöksi.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Alankomaat: Healthy School Canteen Brigade on Hollannin ravitsemuskeskuksen ravitsemusterapeuteista ja terveystutkijoista koostuva ryhmä, joka auttaa kouluja terveellisten kouluravintoloiden kehittämisessä. He vierailevat kouluissa ja antavat neuvoja. Hollannin ravitsemuskeskus kehitti myös työkalun ruokaloitten terveydellisen laadun tarkistamiseksi.

Arvioi indikaattori PROV 4 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PROV 5: Valtio kannustaa ja tukee aktiivisesti yksityisiä yrityksiä, jotta ne tarjoaisivat terveellisiä elintarvikkeita ja aterioita ja edistäisivät niiden kulutusta työpaikoillaan.

Näyttö Suomessa

Terveyttä ruoasta. Suomalaiset ravitsemussuositukset.

Joukkoruokailun kehittäminen Suomessa.

Joukkoruokailun seuranta- ja kehittämistyöryhmän toimenpidesuositus. STM 2010.

Ravitsemussitoumus (Nutrition Commitment).

Ravitsemussitoumuksen voi tehdä kahdeksalla eri sisältöalueella, joihin ravitsemussuosituksessa kohdistuu keskeisiä muutostavoitteita. Sisältöalueet ovat: suola, rasvan laatu, sokeri, kasvikset (vihannekset, juurekset, marjat & hedelmät), tuotteet lapsille, annos- ja pakkauskoot, lounaat (ateriat ja välipalat) ja ruokaohjeet.

Näyttö Suomessa

Ravitsemussitoumusjärjestelmään liittyvät sidosryhmäseminaarit.

Työpaikkaruokailun tukijärjestelmä, Ravintoetu (Verohallinnon ohjeet).

INDIKAATTORI PROV 5: Valtio kannustaa ja tukee aktiivisesti yksityisiä yrityksiä, jotta ne tarjoaisivat terveellisiä elintarvikkeita ja aterioita ja edistäisivät niiden kulutusta työpaikoillaan.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlanti: Terveellisiä työpaikkoja koskeva ohjelma on kehitetty osana hallituksen kansanterveysohjelmaa 2013 – 2025. Ohjelma kehitettiin julkisen kuulemisen jälkeen asiasta kiinnostuneiden sidosryhmien kanssa. Tarkoituksena on tehostaa olemassa olevia aloitteita, helpottaa kokemusten jakamista ja oppimista sekä tarjota tarvittavaa tukea ja työkaluja organisaatioille tai yrityksille. Terveellisten työpaikkojen ohjelma otetaan käyttöön vuonna 2020.

Arvioi indikaattori PROV 5 Webropol-kyselyssä

VÄHITTÄISMYyntI

Elintarvikkeiden vähittäismyynti (RETAIL)

Osa-alue 6. Elintarvikkeiden vähittäismyynti

”Valtio voi panna täytäntöön politiikkoja ja ohjelmia, joilla tuetaan terveellisten elintarvikkeiden saatavuutta ja rajoitetaan epäterveellisten elintarvikkeiden saatavuutta yhteisöissä (liikkeiden tiheys ja sijainti) ja kaupoissa (tuotteiden sijoittelu).”

- **INDIKAATTORI RETAIL 1:** Käytössä on vyöhykkeisiin perustuvia lakeja ja politiikkoja, joilla rajoitetaan pikaruokapaikkojen ja muiden pääasiassa epäterveellistä ruokaa myyvien liikkeiden tiheyttä tai sijaintia ja/tai pääsyä kyseisiin liikkeisiin (esim. aukioloajat).
- **INDIKAATTORI RETAIL 2:** Käytössä on vyöhykkeisiin perustuvia lakeja ja politiikkoja, joilla kannustetaan tuoreita hedelmiä ja vihanneksia myyvien liikkeiden saavutettavuutta (esim. aukioloajat, myyntipaikkojen tiheys).
- **INDIKAATTORI RETAIL 3:** Suomessa on käytössä tukijärjestelmiä, joilla elintarvikemyymälöitä kannustetaan edistämään terveellisten elintarvikkeiden saatavuutta ja rajoittamaan epäterveellisten elintarvikkeiden saatavuutta.
- **INDIKAATTORI RETAIL 4:** Suomessa on käytössä on tukijärjestelmiä, joilla kannustetaan terveellisten elintarvikkeiden suosimiseen ja niiden saatavuuden edistämiseen ruokapalveluja tuottavissa yrityksissä sekä rajoitetaan epäterveellisten elintarvikkeiden suosimista ja niiden saatavuuden edistämistä.

INDIKAATTORI RETAIL 1: Käytössä on vyöhykkeisiin perustuvia lakeja ja politiikkoja, joilla rajoitetaan pikaruokapaikkojen ja muiden pääasiassa epäterveellistä ruokaa myyvien liikkeiden tiheyttä tai sijaintia ja/tai pääsyä kyseisiin liikkeisiin (esim. aukioloajat).

Näyttö Suomessa

Lainsäädäntö velvoittaa kunnat yhdyskuntasuunnittelussa terveystaikutusten arviointiin. Monissa laeissa edellytetään vaikutusten ennakoarviointia. Esimerkiksi terveydenhuoltolaki (11§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin.

Opetushallituksen ja Kansanterveyslaitoksen (nyk. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL) suositus makeis- ja virvoitusjuoma-automaateista. 2007.

Järjestyssääntöjen laatiminen. Ohje 1/012/2016. OPH. Järjestyssääntöissä voidaan mm. kieltää poistuminen koulun alueelta koulupäivän aikana ilman opetukseen liittyvää tai muuta perusteltua syytä

INDIKAATTORI RETAIL 1: Käytössä on vyöhykkeisiin perustuvia lakeja ja politiikkoja, joilla rajoitetaan pikaruokapaikkojen ja muiden pääasiassa epäterveellistä ruokaa myyvien liikkeiden tiheyttä tai sijaintia ja/tai pääsyä kyseisiin liikkeisiin (esim. aukioloajat).

Kansainvälisiä esimerkkejä

Etelä-Korea: Laki "The Special Act on Children's Dietary Life Safety Management" säädettiin vuonna 2010 vihreiden ruokavyöhykkeiden perustamiseksi koulujen ympärille. Lailla kielletään Korean elintarvike- ja lääkeviraston epäterveellisiksi katsomien elintarvikkeiden (pikaruoka ja virvoitusjuomat) myynti 200m säteellä koulusta. Vuonna 2016 vihreitä ruokavyöhykkeitä oli yli 10000 koulussa.

Yhdistyneet kuningaskunnat: Noin 15 paikallista viranomaista on laatinut "supplementary planning documents" lämpimille take away-ruoille. Toimien tavoitteena on rajoittaa lämpimien ruokien take awayt 400 metrin alueelta kohdepaikan ympäriltä, mm lukioden, peruskoulujen, puistojen ja nuorisokeskusten ympäristöistä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Detroit USA: Detroitissa kaavoituskoodi kieltää pikaruokaravintolan rakentamisen 500 metrin etäisyydelle kaikista peruskouluista, yläasteista ja lukioista.

Arvioi indikaattori RETAIL 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI RETAIL 2: Käytössä on vyöhykkeisiin perustuvia lakeja ja politiikkoja, joilla kannustetaan tuoreita hedelmiä ja vihanneksia myyvien liikkeiden saavutettavuutta (esim. aukioloajat, myyntipaikkojen tiheys).

Näyttö Suomessa

Lainsäädäntö velvoittaa kunnat yhdyskuntasuunnittelussa terveysvaikutusten arviointiin. Monissa laeissa edellytetään vaikutusten ennakoarviointia.

Esimerkiksi terveydenhuoltolaki (11§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Kaavoituksessa on huomioitava ja arvioitava päätösten terveysvaikutukset.

INDIKAATTORI RETAIL 2: Käytössä on vyöhykkeisiin perustuvia lakeja ja politiikkoja, joilla kannustetaan tuoreita hedelmiä ja vihanneksia myyvien liikkeiden saavutettavuutta (esim. aukioloajat, myyntipaikkojen tiheys).

Kansainvälisiä esimerkkejä

USA: Helmikuussa 2014 Yhdysvaltain kongressi perusti terveellisten elintarvikkeiden rahoittamista koskevan aloitteen, joka myöntää valtioille avustuksia taloudellisen ja/tai muun tyyppisen avun tarjoamiseksi, että heikommassa asemassa oleville alueille saadaan terveellisempiä vähittäiskauppoja. Pilotti jakoi yli 140 miljoonaa dollaria avustuksia. Tähän mennessä 23 Yhdysvaltain osavaltiota on toteuttanut rahoitushankkeita.

Kansainvälisiä esimerkkejä

New Yorkin kaupunki: Green Cart Permit kehitettiin vähentämään kaavoitusrajoituksia tuoreiden hedelmien ja vihannesten saatavuuden lisäämiseksi lähiöissä, joissa palvelut ovat huonot. Kaupunki antoi vuonna 2008 1000 "Green cart" lisenssiä katukauppiaille, jotka myyvät yksinomaan tuoreita hedelmiä ja vihanneksia lähiöissä, joissa terveellisten ruokien saatavuus on huono.

New Yorkin terveysohjelmaa (FRESH) puitteissa tarjotaan taloudellisia ja alueellisia kannustimia lähiruokakaupoille tarjoamaan tuoretta lihaa, hedelmiä ja vihanneksia lähiöissä, joissa terveellisten ruokien saatavuus on huono. Taloudelliset edut koostuvat vapautuksesta tai tiettyjen verojen alennuksesta. Ohjelmassa on myös kaavoituskannustimia, mm. lisäpinta-alan tarjoaminen suurempien ruokakauppojen salliminen alueella.

Arvioi indikaattori RETAIL 2 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI RETAIL 3: Suomessa on käytössä tukijärjestelmiä, joilla elintarvikemyymälöitä kannustetaan edistämään terveellisten elintarvikkeiden saatavuutta ja rajoittamaan epäterveellisten elintarvikkeiden saatavuutta.

Näyttö Suomessa

Ravitsemussitoumus (Nutrition Commitment). Ravitsemussitoumuksen voi tehdä kahdeksalla eri sisältöalueella, joihin ravitsemussuosituksessa kohdistuu keskeisiä muutostavoitteita. Sisältöalueet ovat: suola, rasvan laatu, sokeri, kasvikset (vihannekset, juurekset, marjat & hedelmät), tuotteet lapsille, annos- ja pakkauskoot, lounaat (ateriat ja välipalat) ja ruokaohjeet.

INDIKAATTORI RETAIL 3: Suomessa on käytössä tukijärjestelmiä, joilla elintarvikemyymälöitä kannustetaan edistämään terveellisten elintarvikkeiden saatavuutta ja rajoittamaan epäterveellisten elintarvikkeiden saatavuutta.

Kansainvälisiä esimerkkejä

USA: Naisten, imeväisten ja lasten erityinen täydentävä ravitsemusohjelma (The Special Supplemental Nutrition Program for Women, Infants, and Children (WIC)) edellyttää, että WIC:n valtuuttamilla myymälöillä on varastossa tiettyjä terveellisempiä tuotteita (esim. täysjyväleipää).

Alankomaat: The National Action plan for vegetables and Fruit on laadittu hallituksen, teollisuuden ja järjestöjen yhteistyönä. Tavoitteena on lisätä vihannesten ja hedelmien kulutusta 3 vuodessa (2018-2020) yhdistämällä ja vahvistamalla olemassa olevia toimia. Kansallinen toimintasuunnitelma kannustaa kuluttajia syömään enemmän vihanneksia ja hedelmiä käyttämällä mottoa 'Go for Color'. Osana Go for Color -tapahtumaa on järjestetty myymäläkokeilu, jolla edistetään vihannesten ja hedelmien saatavuutta myymälässä.

Arvioi indikaattori RETAIL 3 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI RETAIL 4: Suomessa on käytössä on tukijärjestelmiä, joilla kannustetaan terveellisten elintarvikkeiden suosimiseen ja niiden saatavuuden edistämiseen ruokapalveluja tuottavissa yrityksissä sekä rajoitetaan epäterveellisten elintarvikkeiden suosimista ja niiden saatavuuden edistämistä.

Näyttö Suomessa

Ravitsemussitoumus (Nutrition Commitment). Ravitsemussitoumuksen voi tehdä kahdeksalla eri sisältöalueella, joihin ravitsemussuosituksessa kohdistuu keskeisiä muutostavoitteita. Sisältöalueet ovat: suola, rasvan laatu, sokeri, kasvikset (vihannekset, juurekset, marjat & hedelmät), tuotteet lapsille, annos- ja pakkauskoot, lounaat (ateriat ja välipalat) ja ruokaohjeet.

Suomen Sydänliiton Sydänmerkki-järjestelmä. Sydänmerkki -ateria. Sydänmerkki osoittaa, että kyseinen tuote tai ruoka-annos on terveyden kannalta parempi vaihtoehto omassa tuotekategoriassaan.

INDIKAATTORI RETAIL 4: Suomessa on käytössä on tukijärjestelmiä, joilla kannustetaan terveellisten elintarvikkeiden suosimiseen ja niiden saatavuuden edistämiseen ruokapalveluja tuottavissa yrityksissä sekä rajoitetaan epäterveellisten elintarvikkeiden suosimista ja niiden saatavuuden edistämistä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

USA: San Francisco pani täytäntöön asetuksen (Health Food Incentives Ordinance) v 2011, joka kieltää ravintoloita, mukaan lukien takeaway-ravintolat, luovuttamasta leluja ja muita ilmaisia tarvikkeita lasten aterioiden kanssa, paitsi jos ateriat täyttävät asetuksessa vahvistetut ravintovaatimukset: ateriat eivät saa sisältää yli 600 kaloria ja niiden tulee sisältää vähintään minimi määrä hedelmiä ja vihanneksia. Sitä sovelletaan myös juomiin, joissa on liikaa kaloreita, rasvaa, sokeria, lisättyjä makeutusaineita tai kofeiinia.

Ranska: Ranska on kieltänyt v 2017 lähtien rajoittamattoman makeutettujen juomien tarjoamisen ilmaiseksi tai kiinteään hintaan ravintoloissa, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Makeutetuiksi juomiksi määritellään kaikki sokerilla tai keinotekoisilla makeutusaineilla makeutetut juomat, mukaan lukien maustetut hiilihapolliset ja hiilihapottomat juomat, hedelmäsiirapit, urheilu- ja energiajuomat, hedelmä- ja vihannesnektarit, hedelmä- ja vihannespohjaiset juomat sekä vesi-, maito- tai viljapohjaiset juomat.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Los Angeles: Los Angelesin kansanterveysministeriö käynnisti v 2013 Choose Health LA Restaurants ohjelman yhdessä paikallisten ravintoloiden kanssa edistääkseen terveellisempiä ateriavaihtoehtoja. Ravintoloiden on haettava ohjelmaan kumppaniksi. Osallistuvat ravintolat tarjoavat asiakkaille pienempiä annoskokovaihtoehtoja (valikossa jo olevien tuotteiden lisäksi), lapsille terveellisempiä aterioita, jotka sisältävät vihanneksia ja hedelmiä, terveellisiä juomia, uppopaistamattomia ruokia ja ilmaista vettä.

Arvioi indikaattori RETAIL 4 Webropol-kyselyssä

JOHTAJUUS

Johtajuus (LEAD)

INDIKAATTORI LEAD 1: Hallituksen tai valtion johdossa tai ministeritasolla ilmaistaan sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla vahvaa ja näkyvää poliittista tukea elintarvikeympäristöjen ja väestön ravitsemuksen parantamiseen, ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien torjumiseen sekä niihin liittyvien terveyserojen vähentämiseen.

Näyttö Suomessa

Perustuslaki 11.6.1999/731. "Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu." <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>.

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326, 2 § Lain tarkoituksena on:

- 1) edistää ja ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta;
- 2) kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja.

Elintarvikelaki 13.1.2006/23.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060023>

Kansalliset ravitsemussuositukset:

Terveyttä ruoasta. Suomalaiset ravitsemussuositukset. VRN 2014

Korkeakouluopiskelijoiden ruokailusuositus - Terveyttä ruoasta 2016

Terveyttä ja iloa ruoasta. Varhaiskasvatuksen ruokailusuositukset. VRN 2018.

Syödään ja opitaan yhdessä. Kouluruokailusuositus. VRN 2017.

Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä ruokailusta – Ruokailusuositus ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin 2019.

Vireyttä seniorivuosiin : ikääntyneiden ruokasuositus. 2020.

Sanna Marinin hallituksen ohjelma: ”Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen keskeisinä tavoitteina on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.”

INDIKAATTORI LEAD 1: Hallituksen tai valtion johdossa tai ministeritasolla ilmaistaan sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla vahvaa ja näkyvää poliittista tukea elintarvikeympäristöjen ja väestön ravitsemuksen parantamiseen, ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien torjumiseen sekä niihin liittyvien terveyserojen vähentämiseen.

Kansainvälisiä esimerkkejä

New Yorkin kaupunki (USA): Kaupunginjohtaja Bloomberg asetti etusijalle ruokapolitiikan ja esitteli poliittisia aloitteita, kuten transrasvojen rajoituksia, lihavuuden ehkäisytyöryhmän perustamista, sokerilimujen annoskokojen rajoituksia.

Brasilia: Terveysministeri osoitti johtajuuttaan uusien ravitsemussuositusten (Dietary Guidelines for the Brazilian Population 2014) kehittämisessä, jotka eroavat huomattavasti tähän mennessä laadituista ravitsemussuosituksista.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Karibian maat: Kuudessa 20:stä CARICOM-jäsenmaasta (Bahama, Barbados, Bermuda, Brittiläiset Neitsytsaaret, Dominica, Grenada) on aktiivisia NCD-valiokuntia, kaikkiin kuuluvat valtion virastot, kansalaisyhteiskunta ja yksityinen sektori. Valiokunnat sijaitsevat terveysministeriöissä, terveysministerin ja hallituksen kabinetin nimittämien jäsenten kanssa määrääjäksi; kaikkiin kuuluvat valtion virastot ja osaan kansalaisyhteiskunta ja yksityinen sektori.

INDIKAATTORI LEAD 1: Hallituksen tai valtion johdossa tai ministeritasolla ilmaistaan sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla vahvaa ja näkyvää poliittista tukea elintarvikeympäristöjen ja väestön ravitsemuksen parantamiseen, ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien torjumiseen sekä niihin liittyvien terveyserojen vähentämiseen.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlanti: Terve Irlanti ohjelman 2013–2025 tavoitteena on lisätä terveyttä kaikissa elämän vaiheissa, vähentää terveyseroja, suojella kansalaisia terveysuhilta ja luoda ympäristö, jossa jokainen yksilö ja yhteiskunnan osa voi osallistua terveen Irlannin toteuttamiseen. Hallitus hyväksyi vuonna 2016 Terve Irlanti -rahaston perustamisen. Rahaston ensisijaisena tavoitteena on tukea innovatiivisia, monialaisia, näyttöön perustuvia hankkeita ja aloitteita, jotka tukevat keskeisten kansallisten politiikkojen täytäntöönpanoa esimerkiksi lihavuuden, tupakoinnin, alkoholin, fyysisen aktiivisuuden ja seksuaaliterveyden aloilla. Terveysministeriö on hyväksynyt kolmannen rahoituskierroksen, jonka tarkoituksena on tukea paikallisia ja kansallisia organisaatioita toteuttamaan terveyttä ja hyvinvointia parantavia toimia Irlannin terveysohjelman mukaisesti.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Alankomaat: Terveysministeriö allekirjoitti vuonna 2018 yhdessä yli 70 organisaation kanssa kansallisen sopimuksen, jonka tavoitteena on vähentää tupakointia, ylipainoa ja ongelmallista alkoholinkulutusta. Sopimus sisältää näihin kolmeen aiheeseen liittyviä vapaaehtoisia tavoitteita, ja toimia kaudella (2018-2040). Vapaaehtoiset tavoitteet ruokaympäristön suhteen ovat:

- Vuonna 2020 2500 urheiluseuraa pyrkii tarjoamaan terveellisemmän valikoiman tuotteita urheiluravintoloissaan.
- Viimeistään vuonna 2025 50% sairaaloista tarjoaa terveellisen ruokaa ja viimeistään vuonna 2030 kaikki sairaalat.
- Vuonna 2020 on 50% kaikista kouluravintoloista on terveyttä edistäviä.
- Yritykset kehittävät terveellisempiä tuotteita (esimerkiksi rajoittamalla sokeripitoisuutta).
- Keskushallinto ottaa käyttöön viimeistään vuonna 2020 uuden, laajasti tuetun ruokavalintalogon, joka perustuu perusteelliseen, riippumattomaan kuluttajantutkimukseen.

Arvioi indikaattori LEAD 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI LEAD 2: Suomessa on kansalliset selkeät tavoitteet, jotka koskevat suolaa, tyydyttynyttä rasvaa, transrasvoja ja lisättyä sokerin ja/tai niihin liittyvien elintarvikeryhmien saantia, WHO:n ja kansallisten saantisuosituksen mukaisesti.

Näyttö Suomessa

Kansalliset ravitsemussuositukset eri ikäryhmille.

- Terveyttä ruoasta. Suomalaiset ravitsemussuositukset. 2014.
- Varusmiesten ja vankiloiden ruokailussa noudatetaan kansallisia ravitsemussuosituksia.
- Korkeakouluopiskelijoiden ruokailusuositus - Terveyttä ruoasta 2016.
- Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä ruokailusta – Ruokailusuositus ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin. 2019.
- Vireyttä seniorivuosiin: ikääntyneiden ruokasuositus. 2020.
- Ravitsemushoito. Suositus sairaaloihin, terveyskeskuksiin, palvelu- ja hoitokoteihin sekä kuntoutuskeskuksiin (2010)
- Joukkoruokailun kehittäminen Suomessa. Joukkoruokailun seuranta- ja kehittämistyöryhmän toimenpidesuositus. STM 2010.

Näyttö Suomessa

Suomen Sydänliiton Sydänmerkki-järjestelmä.

Sydänmerkki osoittaa, että kyseinen tuote tai ruoka-annos on terveyden kannalta parempi vaihtoehto omassa tuotekategoriassaan.

INDIKAATTORI LEAD 2: Suomessa on kansalliset selkeät tavoitteet, jotka koskevat suolaa, tyydyttyntä rasvaa, transrasvoja ja lisättyä sokerin ja/tai niihin liittyvien elintarvikeryhmien saantia, WHO:n ja kansallisten saantisuositusten mukaisesti.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Brasilia: Strategisessa toimintasuunnitelmassa tarttuvien tautien torjumiseksi Brasiliassa vuosiksi 2011–2022 on asetettu tavoite lisätä hedelmien ja vihannesten kulutusta 18,2 prosentista 24,3 prosenttiin vuosina 2010–2022 ja vähentää keskimääräistä suolan saantia 12 grammasta 5 grammaan, vuosina 2010–2022.

Etelä-Afrikka: Etelä-Afrikan suunnitelmaan tarttuvien tautien ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sisältyy tavoite vähentää suolan keskimääräistä saantia alle 5 grammaan vuorokaudessa vuoteen 2020 mennessä.

Alankomaat: Terveys-, hyvinvointi- ja urheiluministeriö allekirjoitti 2014 sopimuksen elintarviketeollisuuden, supermarketien, hotellien, ravintoloiden ja kauppajärjestöjen kanssa. Sopimus sisältää esimerkiksi seuraavat saantitavoitteet; korkeintaan 6 grammaa suolaa päivässä vuonna 2020 ja enintään 10 prosenttia päivän energiasta tyydyttyneistä rasvoista vuonna 2020.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Yhdistyneet kuningaskunnat: Hallitus esitti vuonna 2016 toimintasuunnitelman lasten lihavuuden vähentämiseksi. Osana ohjelmaa käynnistettiin laaja ohjelma sokerin vähentämiseksi päivittäisistä tuotteista. Kaikilla elintarvike- ja juomateollisuuden aloilla on haasteena vähentää kokonaissokeria tuotteissa, jotka vaikuttavat eniten lasten sokerin saantiin, vähintään 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä, mukaan lukien 5 prosentin vähennys ohjelman ensimmäisenä vuonna.

Norja: National Action Plan for a Better Diet-toimintasuunnitelma (2017–2021) sisältää huolta aiheuttavien ravintoaineiden ja tiettyjen ruokaryhmien määrälliset saantitavoitteet. Vuoteen 2021 mennessä suunnitelmassa esitetään seuraavien ravintoaineiden vähentämistä: Lisätty sokeri 13:sta 11 E %; tyydyttynyt rasva 14:sta 12E%; ja suolan saannin vähennys 22%: lla 10 grammasta / vrk.

Arvioi indikaattori LEAD 2 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI LEAD 3: Selkeitä, selittäviä ja tietopohjaisia ruoka-aineisiin perustuvia suosituksia on laadittu ja pantu täytäntöön.

Näyttö Suomessa

Kansalliset ravitsemussuositukset eri ikäryhmille.

- Terveyttä ruoasta. Suomalaiset ravitsemussuositukset. 2014.
- Varusmiesten ja vankiloiden ruokailussa noudatetaan kansallisia ravitsemussuosituksia.
- Korkeakouluopiskelijoiden ruokailusuositus - Terveyttä ruoasta 2016.
- Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä ruokailusta – Ruokailusuositus ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin. 2019.
- Vireyttä seniorivuosiin: ikääntyneiden ruokasuositus. 2020.
- Ravitsemushoito. Suositus sairaaloihin, terveyskeskuksiin, palvelu- ja hoitokoteihin sekä kuntoutuskeskuksiin (2010)
- Joukkoruokailun kehittäminen Suomessa. Joukkoruokailun seuranta- ja kehittämistyöryhmän toimenpidesuositus. STM 2010.

Näyttö Suomessa

Suomen Sydänliiton Sydänmerkki-järjestelmä.

Sydänmerkki-reseptiikka. Sydänmerkki osoittaa, että kyseinen tuote tai ruoka-annos on terveyden kannalta parempi vaihtoehto omassa tuotekategoriassaan. Sydänmerkki-järjestelmä.

Kuluttajaliitto. Syö hyvää –hankkeen materiaali.

INDIKAATTORI LEAD 3: Selkeitä, selittäviä ja tietopohjaisia ruoka-aineisiin perustuvia suosituksia on laadittu ja pantu täytäntöön.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Brasilia: Brasilian kansalliset ravitsemussuositukset koskevat terveellistä ruokavaliota kulttuurisesta, eettisestä ja ympäristöllisestä näkökulmasta sen sijaan, että perustuvat annosmäärään ruokaryhmää kohti. Tärkeimmät suositukset ovat: 'Tee luonnollisista tai minimaalisesti jalostetuista elintarvikkeista ruokavalion perusta'; "Käytä öljyjä, rasvoja, suolaa ja sokeria pieninä määrinä ruokien maustamiseen ja keittämiseen"; "Käytä jalostettuja ruokia pieninä määrinä". "Vältä erittäin jalostettuja ruokia". Suositukset tarjoavat myös neuvoja aterioiden suunnittelusta, ostoksista ja jakamisesta sekä varoittavat ihmisiä suhtautumaan varauksella ruoan markkinointiin ja mainontaan.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Alankomaat: Alankomaiden terveystieteiden neuvosto julkaisi ”Hyvän ruoan ohjeet 2015”. Ohjeet neuvovat syömään enemmän kasvipäisiä ja vähemmän eläinperäisiä ruokia ja sisältävät neuvoja erilaisten elintarvikkeiden saannista. Hollannin ravitsemuskeskus julkaisi suuntaviivat, jotka perustuvat Alankomaiden terveystieteiden neuvoston 'Hyvän ruoan suuntaviivoihin'. Ne sisältävät suuntaviivoja terveellisestä ruokavaliosta viidellä osa-alueella: (1) vihannekset ja hedelmät (2) levitys- ja keittämörasvat (3) kalat, palkokasvit, liha, munat, pähkinät ja meijerituotteet (4) leipä, viljatuotteet ja perunat ja (5) juomat.

Irlanti: A Healthy Weight for Ireland, Obesity Policy ja Action Plan -2016–2025 kehottivat kehittämään koko väestön terveellisiä ruokailuohjeita. Ohjeet kuvaavat, kuinka rakentaa terveellinen ruokavaliota eri ikäryhmille (5-vuotiaista lähtien), myös sukupuolesta ja aktiivisuustasosta riippuen. Terveystieteiden ministeriö on kehittänyt tarkistettuja terveellisen ruokavaliota suosituksia ja ruokapyramidi-työkalupakin keskeisten sidosryhmien kanssa, ja sen tarkoituksena on auttaa vähentämään paljon rasvaa, suolaa ja sokeria sisältävien (HFSS) ruokien ja juomien saantia.

Arvioi indikaattori LEAD 3 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI LEAD 4: On olemassa kattava, avoin ja ajantasainen kansallisten tarpeiden ja painopisteiden mukainen täytäntöönpanosuunnitelma, jolla pyritään parantamaan elintarvikeympäristöjä, vähentämään suolan, tyydyttyneen rasvan, transrasvojen ja lisätyn sokerin saantia WHO:n ja kansallisten saantisuositusten mukaisesti ja vähentämään ruokavaliosta johtuvia tarttumattomia tauteja.

Näyttö Suomessa

Painopiste preventioon. Konsensuslausuma tarttumattomien sairauksien ehkäisystä. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Suomen Akatemia. 2017.

THL koordinoi kansallista lihavuusohjelmaa Hyvinvointia ravinnosta ja liikunnasta vuosina 2012–2018. Ohjelma ei jatku ohjelmatyönä, mutta tiivis yhteistyö ja asiantuntijaverkoston työ jatkuvat eri sidosryhmien kanssa mm. järjestöjen kanssa, jotka toteuttavat elintapaohjausta, kuten Sydänliitto ja Diabetesliitto.

INDIKAATTORI LEAD 4: On olemassa kattava, avoin ja ajantasainen kansallisten tarpeiden ja painopisteiden mukainen täytäntöönpanosuunnitelma, jolla pyritään parantamaan elintarvikeympäristöjä, vähentämään suolan, tyydyttyneen rasvan, transrasvojen ja lisätyn sokerin saantia WHO:n ja kansallisten saantisuosituksen mukaisesti ja vähentämään ruokavalioista johtuvia tarttumattomia tauteja.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlanti: Terve paino Irlannille, lihavuuspolitiikka ja toimintasuunnitelma 2016–2025 (OPAP) käynnistettiin syyskuussa 2016 Terve Irlanti -ohjelman puitteissa. Siinä määriteltiin ”Kymmenen askelta eteenpäin”, jotka toteutettaisiin lihavuuden ehkäisemiseksi, terveysongelmien estämiseksi ja yksilöiden, perheiden, terveydenhuoltojärjestelmän ja laajemman yhteiskunnan kokonaisrasituksen vähentämiseksi. Uusi Obesity Policy Implementation Oversight Group (OPIOG) perustettiin lokakuussa 2017. Terve Irlanti ohjelmassa todetaan, että muilla hallinnonaloilla tulee tehdä terveys- ja sosiaalisten vaikutusten arviointeja tukemaan ylipainoisuuden ja lihavuuden ehkäisemisessä.

Arvioi indikaattori LEAD 4 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI LEAD 5: Suomessa on laadittu kansalliset painopisteet terveyserojen vähentämiseksi tai haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien suojelemiseksi ruokavalion, ravitsemuksen, lihavuuden ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien osalta.

Näyttö Suomessa

Suomessa ei ole kansanterveysohjelmaa (v 2015 jälkeen). Valtioneuvoston periaatepäätöstä valmistellaan. Kansanterveyden neuvottelukunta asetetaan vuonna 2020.

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326, 2 § Lain tarkoituksena on:

- 1) edistää ja ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta;
- 2) kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja.

Kansalliset ravitsemussuositukset eri ikäryhmille.

Painopiste preventioon. Konsensuslausuma tarttumattomien sairauksien ehkäisystä.

Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Suomen Akatemia. 2017.

Ruoka2030 -ruokapoliittisessa selonteossa arvioidaan hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaisesti kotimaisen ruuantuotannon kilpailukykyä, vastuullisuutta, markkina- ja kuluttajalähtöisyyttä ja riittävyttä huoltovarmuuden näkökulmasta.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee hallitusohjelman mukaisesti ilmastoruokaohjelmaa, jonka tavoitteena on tukea yhteiskunnan siirtymistä kohti ilmastokestävää ruokajärjestelmää. Hanke käynnistyi vuoden 2020 alussa. Ilmastokestävässä ruokajärjestelmässä huomioidaan kaikki kestävyden näkökulmat: sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen ja ekologinen kestävyys.

Sanna Marinin hallituksen ohjelma”Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen keskeisinä tavoitteina on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.”

INDIKAATTORI (LEAD 5): Suomessa on laadittu kansalliset painopisteet terveyserojen vähentämiseksi tai haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien suojelemiseksi ruokavalion, ravitsemuksen, lihavuuden ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien osalta.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Uusi-Seelanti: Terveysministeriö raportoi terveys- ja ravitsemustutkimuksista saadut tulokset väestöryhmittäin mukaan lukien ikäryhmä, sukupuoli, etniset ryhmät ja alueen deprivatioindeksi. "Terveys- ja vammaissektorin yleinen tavoite on maorien terveysvaikutusten parantaminen ja maorien terveyserojen vähentäminen".

Australia: Kansallinen alkuperäiskansojen uudistussopimus (Closing the Gap) on sopimus Australian kansakunnan, valtioiden ja alueiden välillä. Tämän sopimuksen tavoitteena on työskennellä yhdessä alkuperäiskansojen kanssa alkuperäiskansojen epäedullisen aseman parantamiseksi. COAG:n hyväksymät tavoitteet liittyvät terveyteen tai terveyteen vaikuttaviin sosiaalisiin tekijöihin. Yksi tavoitteen "Elämänodotteen kuilun poistaminen sukupolven sisällä (vuoteen 2031 mennessä)" indikaattoreista on ylipaino ja lihavuus.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlannin Healthy Weight for Ireland: Obesity Policy and Action Plan 2016-2025 yhtenä tavoitteena on osoittaa resursseja niille väestöryhmille, jotka tarvitsevat eniten tukea lihavuuden ehkäisyyn ja hallintaan, kiinnittäen erityistä huomiota perheisiin ja lapsiin ensimmäisten 1000 päivän aikana. Toimien tarkoituksena on mm. arvioida haavoittuvien ryhmien tarpeita lasten ja aikuisten ehkäisevien ja hoitopalvelujen resurssien jakamisen perustana. Terve Irlanti rahasto on ollut tehokas kohdentamaan resursseja väestöryhmiin, joilla on terveyseroja. Lisäksi kierroksella 1 toteutetuista paikallisista toimista 61% liittyi fyysiseen aktiivisuuteen ja 32% ruokaan, ravitsemukseen ja painonhallintaan.

Arvioi indikaattori LEAD 5 Webropol-kyselyssä

HALLINTO

Hallinto (GOVER)

Osa-alue 9. Hallinto

” Suomessa on käytössä rakenteet avoimuuden ja vastuuvollisuuden varmistamiseksi sekä yhteisön laajan osallistumisen ja osallisuuden edistämiseksi suunnitellessaan ja toteuttaessaan politiikkoja ja toimia terveellisten ruokaympäristöjen luomiseksi, väestön ravitsemuksen parantamiseksi ja ruokavalioon liittyvän eriarvoisuuden vähentämiseksi”

- INDIKAATTORI GOVER 1: Käytössä on menettelyjä, joilla rajoitetaan kaupallista vaikuttamista ruokaympäristöihin liittyvien toimintalinjojen kehittämiseen, kun se on ristiriidassa väestön ravitsemuksen parantamisen kanssa. Esimerkki: lobbauksen rajoittaminen.
- INDIKAATTORI GOVER 2: Toimintalinjoja ja menettelyjä pannaan täytäntöön näytön hyödyntämiseksi elintarvikkeita ja ravitsemusta koskevien toimintalinjojen kehittämisessä.
- INDIKAATTORI GOVER 3: Toimintalinjoja ja menettelyjä pannaan täytäntöön avoimuuden varmistamiseksi elintarvikkeita ja ravitsemusta koskevien toimintalinjojen kehittämisessä.
- INDIKAATTORI GOVER 4: Suomessa on yleisön saatavilla kattavat ravitsemusta koskevat tiedot ja keskeiset asiakirjat (esim. talousarvioita koskevat asiakirjat, vuotuiset tuloksellisuusraportit ja terveystiedot).

INDIKAATTORI GOVER 1: Käytössä on menettelyjä, joilla rajoitetaan kaupallista vaikuttamista ruokaympäristöihin liittyvien toimintalinjojen kehittämiseen, kun se on ristiriidassa väestön ravitsemuksen parantamisen kanssa. Esimerkki: lobbauksen rajoittaminen.

Näyttö Suomessa

Hallintolaki 434/2003. Lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Lain tarkoituksena on myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

21.5.1999/621. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Suomessa ei ole lobbauksen rajoittamiseen liittyvää menettelyä.

INDIKAATTORI LEAD 5: Suomessa on laadittu kansalliset painopisteet terveyserojen vähentämiseksi tai haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien suojelemiseksi ruokavalion, ravitsemuksen, lihavuuden ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien osalta.

Kansainvälisiä esimerkkejä

USA: Pakollisia ja julkisesti saatavilla olevia edunvalvontarekistereitä on olemassa liittovaltion tasolla ja melkein kaikissa osavaltioissa. Taloudelliset tiedot on julkistettava, ja rekisteri pannaan täytäntöön merkittävien seuraamusten avulla. Useat säädökset tukevat rekisterin noudattamista, mukaan lukien vuoden 1995 lobbaustiedotuslaki ja vuoden 2007 rehellistä johtajuutta ja avointa hallitusta koskeva laki.

Uusi-Seelanti: Valtionhallinnon toimikunta on julkaissut parhaiden käytäntöjen ohjeet yksiköille, jotka vastaavat sääntelyprosesseista, joilla on merkittäviä kaupallisia vaikutuksia. Ne kattavat sääntelyprosessin kehittämisen ja toiminnan ja sisältävät erityisiä viittauksia sidosryhmien suhteiden hallintaa koskeviin periaatteisiin.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Australia: Australian julkisen palvelun komission arvot ja käytännösäännöt sisältävät useita osioita, kuten eturistiriidoista, yhteistyöstä yksityisen sektorin ja muiden sidosryhmien kanssa sekä edunvalvontakäytännöistä.

Irlanti: Lobbausta koskeva asetus allekirjoitettiin 2015. Lain tarkoituksena on säätää verkkopohjaisesta edunvalvontarekisteristä, joka antaa yleisön saataville tietoja nimettyjen viranomaisten kanssa kommunikoivien henkilöiden henkilöllisyydestä, erityisistä politiikka-, lainsäädäntö- tai mahdollisista päätöksistä. Lain tavoitteiden tukemiseksi avoimuuden ja asianmukaisen edunvalvonnan edistämiseksi vahvistettiin eturyhmät henkilöille, jotka harjoittavat edunvalvontaa.

Arvioi indikaattori GOVER 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI GOVER 2: Toimintalinjoja ja menettelyjä pannaan täytäntöön näytön hyödyntämiseksi elintarvikkeita ja ravitsemusta koskevien toimintalinjojen kehittämisessä.

Näyttö Suomessa

Kansalliset ravitsemussuositukset perustuvat yhteispohjoismaiseen tieteelliseen näytön arviointiin ja julkaistaan NNR-sivuilla.

Duodecim Käypä hoito –suositukset. Käypä hoito -suositukset ovat riippumattomia, tutkimusnäyttöön perustuvia kansallisia hoitosuosituksia.
<https://www.duodecim.fi/category/kaypa-hoito/>

Näyttö Suomessa

European Food Safety Authority (EFSA) tarjoaa riippumatonta tieteellistä neuvontaa kaikissa asioissa, jotka vaikuttavat suoraan tai välillisesti elintarvikkeiden turvallisuuteen. Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen EFSA on tiivistänyt EFSA:n ja jäsenmaiden välistä yhteistoimintaa ja tiedonvälitystä perustamalla jäsenmaihiin Focal Point yhteistyötahon. Focal Pointit toimivat kansallisina koordinaatiopisteinä EFSA:n ja kansallisten elintarviketurvallisuusviranomaisien, tutkimuslaitosten, kuluttajien ja muiden sidosryhmien välillä. Ruokavirasto on Suomen virallinen Focal Point ja sen tehtävä on koordinoita tätä työtä Suomessa.

INDIKAATTORI GOVER 2: Toimintalinjoja ja menettelyjä pannaan täytäntöön näytön hyödyntämiseksi elintarvikkeita ja ravitsemusta koskevien toimintalinjojen kehittämisessä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Australia: Kansallisesta terveystieteellisestä tutkimusneuvostosta annettu laki (NHMRC Act 1992) velvoittaa NHMRC:n kehittämään näyttöön perustuvia ohjeita. Asiantuntijaryhmät laativat nämä kansalliset ohjeet tiukan yhdeksän vaiheisen kehitysprosessin jälkeen.

Arvioi indikaattori GOVER 2 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI GOVER 3: Toimintalinjoja ja menettelyjä pannaan täytäntöön avoimuuden varmistamiseksi elintarvikkeita ja ravitsemusta koskevien toimintalinjojen kehittämisessä.

Näyttö Suomessa

**Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.
21.5.1999/62.**

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Otakantaa.fi <https://www.otakantaa.fi/fi/on>
kansalaisten, järjestöjen ja viranomaisten keskinäistä vuoropuhelua ja osallistumista tehostava verkkopalvelu. Palvelu helpottaa kansalaisvaikuttamista ja tiedonsaantia sekä lisää päätösten valmistelun ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja parantaa niiden laatua. Otakantaa.fi on osa oikeusministeriön palvelukokonaisuutta, jossa tarjotaan palveluita demokraattiseen vaikuttamiseen ja osallistumiseen. Muut palvelut ovat kansalaisaloite.fi, kuntalaisaloite.fi, lausuntopalvelu.fi, nuortenideat.fi ja demokratia.fi.

Näyttö Suomessa

Elintarvikkeiden kansallinen koostumustietopankin (FINELI) (<https://fineli.fi/fineli/fi/index>) tietojen perusteella tehtyjä kaupallisia ruokalistasuunnittelu- ja tuotantoprosessien ohjausjärjestelmiä

INDIKAATTORI GOVER 3: Toimintalinjoja ja menettelyjä pannaan täytäntöön avoimuuden varmistamiseksi elintarvikkeita ja ravitsemusta koskevien toimintalinjojen kehittämisessä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Uusi-Seelanti: Food Standards Australia New Zealand Act 1991 edellyttää, että Food Standards Australia New Zealand (FSANZ) standardien kehittämiseen otetaan mukaan keskeisiä sidosryhmiä. Tämä prosessi on avoin kaikille yhteisössä, mukaan lukien kuluttajat, kansanterveyden ammattilaiset sekä teollisuuden ja hallituksen edustajat. FSANZ on kehittänyt sidosryhmien sitouttamisstrategian 2013-16, jossa hahmoteltiin sitoutumisen laajuus ja prosessit. Sidosryhmien sitouttamisen painopistealueissa 2013-16 hahmoteltiin ”ylläpitämään avointa ja avointa lähestymistapaa” yhtenä ensisijaisista tavoitteista.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Norja: Julkishallintolaki sisältää yleiset menettelysäännöt julkishallinnolle. Laki säätelee päätöksenteon hallinnollisia menettelyjä, erityisesti osapuolten oikeuksia menettelyjen aikana. Valtion viestintäpolitiikan tavoitteissa todetaan, että kansalaisten on saatava tarkkoja ja selkeitä tietoja oikeuksistaan, velvollisuuksistaan ja mahdollisuuksistaan, saatava tietoa valtionhallinnon toiminnasta ja että kansalaiset kutsutaan osallistumaan politiikan, järjestelmien suunnitteluun ja palvelujen muotoiluun.

Arvioi indikaattori GOVER 3 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI GOVER 4: Suomessa on yleisön saatavilla kattavat ravitsemusta koskevat tiedot ja keskeiset asiakirjat (esim. talousarvioita koskevat asiakirjat, vuotuiset tuloksellisuusraportit ja terveystindikaattorit).

Näyttö Suomessa

Suomessa keskeiset asiakirjat ovat julkisia perustuslain mukaan. Perustuslaki 11.6.1999/731 12 §
 ”Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.”

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.
21.5.1999/62.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Näyttö Suomessa

Elintarvikkeiden kansallinen koostumustietopankin (FINELI). Terveystietokeskuksen ylläpitämä tietopankki, johon on koottu tietoa suomalaisten ja Suomessa käytettävien elintarvikkeiden keskimääräisestä ravintoainekoostumuksesta. Elintarviketietokannasta löytyy yli 4000 elintarviketta ja 55 ravintotekijää. Finelin verkkopalvelun avulla voi seurata omaa ruoankäyttöään ja sitä voi käyttää ravinnonsaannin laskentaan.

Otakantaa.fi on kansalaisten, järjestöjen ja viranomaisten keskinäistä vuoropuhelua ja osallistumista tehostava verkkopalvelu. Palvelu helpottaa kansalaisvaikuttamista ja tiedonsaantia sekä lisää päätösten valmistelun ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja parantaa niiden laatua. Otakantaa.fi on osa oikeusministeriön palvelukokonaisuutta, jossa tarjotaan palveluita demokraattiseen vaikuttamiseen ja osallistumiseen. Muut palvelut ovat kansalaisaloite.fi, kuntalaisaloite.fi, lausuntopalvelu.fi, nuortenideat.fi ja

demokratia.fi.

INDIKAATTORI GOVER 4: Suomessa on yleisön saatavilla kattavat ravitsemusta koskevat tiedot ja keskeiset asiakirjat (esim. talousarvioita koskevat asiakirjat, vuotuiset tuloksellisuusraportit ja terveysindikaattorit).

Kansainvälisiä esimerkkejä

Uusi-Seelanti / Australia: Tietovapautta koskevassa laissa säädetään kansalaisten oikeudesta saada arvioida ministeriöiden ja useimpien virastojen asiakirjoja.

Irlanti: The Freedom of Information Act 2014 tuli voimaan lokakuussa 2014, ja se kumosi vuosien 1997 ja 2003 säädökset. Vuoden 2014 lakia sovelletaan nyt kaikkiin julkisiin virastoihin, paitsi jos niille on nimenomaisesti myönnetty poikkeus. Laki tarjoaa seuraavat lakisääteiset oikeudet: (1) Jokaisella henkilöllä on laillinen oikeus saada tietoja, jotka ovat sellaisen tahon hallussa, jota FOI:n lainsäädäntö koskee. (2) Jokaisella henkilöllä on laillinen oikeus saada virallisia tietoja itsestään ja korjata niitä, jos ne ovat puutteellisia, virheellisiä tai harhaanjohtavia. (3) Jokaisella henkilöllä on laillinen oikeus saada perusteita itseään koskeviin päätöksiin.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Norja: Tietovapauslaki antaa jokaiselle oikeuden tutustua asiakirjoihin ja rekistereihin. Lakia sovelletaan kaikkiin valtion virastoihin, kuntiin ja lääninhallintoon. Yleinen sääntö on, että pääsy on annettava, ja poikkeukset tähän säännökseen edellyttävät lain tai lain nojalla määräämää laillista valtaa. Laki sisältää myös säännöt tiedonsaantioikeudenkäyntien käsittelystä ja mahdollisuudesta valittaa päätöksistä.

Arvioi indikaattori GOVER 4 Webropol-kyselyssä

SEURANTA

Seuranta ja tiedonhankinta (MONIT)

Osa-alue 10. Seuranta ja tiedonhankinta

”Suomen seuranta- ja tiedonhankintajärjestelmät (valvonta, arviointi, tutkimus ja raportointi) ovat riittävän kattavia ja säännöllisiä, jotta niiden avulla voidaan arvioida ruokaympäristöjen, väestön ravitsemuksen ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien ja niihin liittyvien terveyserojen tilaa sekä mitata edistystä ravitsemusta ja terveyttä koskevien suunnitelmien tavoitteiden saavuttamisessa.”

- **INDIKAATTORI MONIT 1:** Suomessa on käytössä seurantajärjestelmiä, joilla seurataan säännöllisesti ruokaympäristöjä (erityisesti elintarvikkeiden koostumus suolan, tyydyttyneen rasvan, transrasvojen ja lisätyn sokerin osalta, lapsiin kohdistuva elintarvikkeiden mainostaminen sekä elintarvikkeiden ravitsemuksellinen laatu kouluissa ja muissa julkisen sektorin laitoksissa) sääntöjen, suuntaviivojen, standardien tai tavoitteiden valossa.
- **INDIKAATTORI MONIT 2:** Aikuisten ja lasten ravitsemustilaa ja tiettyjen ravintoaineiden saantia seurataan säännöllisesti suhteessa määritettyihin saantitavoitteisiin tai suositeltuihin päivittäisiin saantitasoihin.
- **INDIKAATTORI MONIT 3:** Aikuisiällä ja lapsuudessa esiintyvää ylipainoa ja lihavuutta seurataan säännöllisesti antropometrisin mittauksin.
- **INDIKAATTORI MONIT 4:** Keskeisiin ruokavaliosta johtuviin tarttumattomiin tauteihin liittyviä metabolisia riskitekijöitä ja kyseisten tautien esiintymistiheyttä (esim. yleisyys, ilmaantuvuus, kuolleisuus) seurataan säännöllisesti.
- **INDIKAATTORI MONIT 5:** Keskeisiä ohjelmia ja toimintalinjoja arvioidaan säännöllisesti, jotta niiden tehokkuutta ja osuutta ravitsemusta ja terveyttä koskevien tavoitteiden saavuttamisessa voidaan arvioida.
- **INDIKAATTORI MONIT 6:** Terveyserojen kaventamistavoitteen saavuttamista, heikommassa asemassa olevien väestöryhmien terveyshyötyjä ja terveyden sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä seurataan säännöllisesti.

INDIKAATTORI MONIT 1: Suomessa on käytössä seurantajärjestelmiä, joilla seurataan säännöllisesti ruokaympäristöjä (erityisesti elintarvikkeiden koostumus suolan, tyydyttyneen rasvan, transrasvojen ja lisätyn sokerin osalta, lapsiin kohdistuva elintarvikkeiden mainostaminen sekä elintarvikkeiden ravitsemuksellinen laatu kouluissa ja muissa julkisen sektorin laitoksissa) sääntöjen, suuntaviivojen, standardien tai tavoitteiden valossa.

Näyttö Suomessa

Elintarvikkeiden kansallinen koostumustietopankin

(FINELI). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ravitsemusyksikön ylläpitämä tietopankki, johon on koottu tietoa suomalaisten ja Suomessa käytettävien elintarvikkeiden keskimääräisestä ravintoainekoostumuksesta. Elintarviketietokannasta löytyy yli 4000 elintarviketta ja 55 ravintotekijää.

Valtioneuvoston asetus (54/2012)

korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen

perusteista. Asetusta sovelletaan myönnettäessä opintotukilain (65/1994) 49 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta opiskelijaravintoloille opiskelija-aterian hinnan alentamiseksi (ateriakohtainen avustus).

Edellytyksenä on mm. että opiskelija-ateria täyttää laadultaan yleiset terveydelliset ja ravitsemukselliset vaatimukset.

ry.

Näyttö Suomessa

Makuaakkoset-diplomi on päiväkodeille myönnettävä tunnustus ravitsemuksellisesti, kasvatuksellisesti ja ekologisesti kestävä ruokailun edistämisestä. Diplomi on osoitus siitä, että päiväkodissa huolehditaan päiväkotiruokailulle asetettujen ravitsemus-, terveys- ja tapakasvatustavoitteiden toteutumisesta. Diplomin myöntämisestä vastaa Ammattikeittiöosaajat ry.

Kouluruokadiplomi on kouluille myönnettävä tunnustus ravitsemuksellisesti, kasvatuksellisesti ja ekologisesti kestävä kouluruokailun edistämisestä. Diplomi on osoitus siitä, että koulussa huolehditaan kouluruokailulle asetettujen ravitsemus-, terveys- ja tapakasvatustavoitteiden toteutumisesta.

Diplomin myöntämisestä vastaa Ammattikeittiöosaajat

INDIKAATTORI MONIT 1: Suomessa on käytössä seurantajärjestelmiä, joilla seurataan säännöllisesti ruokaympäristöjä (erityisesti elintarvikkeiden koostumusta suolan, tyydyttyneen rasvan, transrasvojen ja lisätyn sokerin osalta, lapsiin kohdistuva elintarvikkeiden mainostaminen sekä elintarvikkeiden ravitsemuksellinen laatu kouluissa ja muissa julkisen sektorin laitoksissa) sääntöjen, suuntaviivojen, standardien tai tavoitteiden valossa.

Näyttö Suomessa

Koulujakelujärjestelmä. Koulumaitotuki on tarkoitettu päivähoidossa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa oleville lapsille.

Kouluhedelmätuki on tarkoitettu päivähoidossa ja perusopetuksessa oleville lapsille.

<https://www.ruokavirasto.fi/yhteisot/tuet-ja-kehittaminen/koulujakelutuet/>. Ruokavirasto tarkastaa koulumaitotukea ja kouluhedelmätukea paikan päällä tehtävissä tarkastuksissa. Tarkastukset perustuvat komission täytäntöönpanoasetukseen (EU) 2017/39 artiklaan 10. Tarkastusten tarkoituksena on varmistaa, että tukien myöntämistä koskevat edellytykset täyttyvät. Paikan päällä tehtävien tarkastusten lisäksi Ruokavirasto tarkastaa kaikki tukihakemukset. Osana näitä tarkastuksia pyydämme toisinaan tuenhakijaa toimittamaan jonkin toimipisteen laskut tai kuormakirjat jo tässä vaiheessa.
Kouluruokajärjestelmän seuranta

Näyttö Suomessa

Suomen Sydänliiton Sydänmerkki-järjestelmä.

Sydänmerkki osoittaa, että kyseinen tuote tai ruoka-annos on terveyden kannalta parempi vaihtoehto omassa tuotekategoriassaan. Sydänmerkki-järjestelmään liittyvät arviointikäynnit.

TEAviisari on työväline kunnille ja kouluille. Tiedot kuvaavat terveydenedistämistä aktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kuntien hyvinvointikertomukset. Hyvinvointikertomus on tiivis kuvaus hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niiden edistämisestä kunnassa.

Kunnassa valmistellaan laaja hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa ja sen tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain osana kuntasuunnittelua.

INDIKAATTORI MONIT 1: Suomessa on käytössä seurantajärjestelmiä, joilla seurataan säännöllisesti ruokaympäristöjä (erityisesti elintarvikkeiden koostumusta suolan, tyydyttyneen rasvan, transrasvojen ja lisätyn sokerin osalta, lapsiin kohdistuva elintarvikkeiden mainostaminen sekä elintarvikkeiden ravitsemuksellinen laatu kouluissa ja muissa julkisen sektorin laitoksissa) sääntöjen, suuntaviivojen, standardien tai tavoitteiden valossa.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Monessa maassa on saatavana elintarvikkeiden koostumustietokantoja. Esimerkiksi Uuden-Seelannin elintarvikkeiden koostumustietokanta (NZFCD), joka on kattava Uuden-Seelannin ravintoaineistotieto, joka sisältää ravintoaineita koskevia tietoja yli 2600 elintarvikkeesta.

Uusi-Seelanti: Terveysministeriö järjesti kansallisen School and Early Childhood Education Services (ECES) Food and Nutrition Environment tutkimuksen kaikissa Uuden-Seelannin kouluissa ja varhaiskasvatusyksiköissä vuosina 2007 ja 2009. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokaympäristöjä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Yhdistynyt kuningaskunta: Lokakuussa 2005 perustettiin kouluruokarahasto ('Trust'; nykyinen nimeltään Children's Food Trust) tarjoamaan riippumatonta tukea ja neuvoja kouluille, valmistajille ja muille kouluruoan laadun parantamiseksi. He tekevät vuosittaisia kyselyjä, jotka sisältävät viimeisimmät tiedot siitä, kuinka monta lasta saa kouluruokaa Englannissa, paljonko se maksaa ja kuinka ruoka heille tarjotaan.

Saksa: DGE julkaisi Saksan ravitsemusraportin Saksan liittotasavallan puolesta. DGE on julkaissut Saksan liittotasavallan ravitsemusraportteja vuodesta 1969. Vuodesta 1972 lähtien ne toimitetaan joka neljäs vuosi liittovaltion kuluttajansuoja-, elintarvike- ja maatalousministeriön direktiivillä. Aiheet seuraavat ajankohtaisesti kiinnostavia aiheita. Robert-Koch -instituutti (RKI), hallituksen kansanterveyden alan tieteellinen laitos, käynnisti vuonna 2015 AdiMon-hankkeen, joka kerää säännöllisiä tietoja vaikutuksista (ympäristöstä) ja lasten lihavuuden yleisyydestä sekä ehkäisytoimenpiteistä ja terveyden edistämisestä.

INDIKAATTORI MONIT 1: Suomessa on käytössä seurantajärjestelmiä, joilla seurataan säännöllisesti ruokaympäristöjä (erityisesti elintarvikkeiden koostumusta suolan, tyydyttyneen rasvan, transrasvojen ja lisätyn sokerin osalta, lapsiin kohdistuva elintarvikkeiden mainostaminen sekä elintarvikkeiden ravitsemuksellinen laatu kouluissa ja muissa julkisen sektorin laitoksissa) sääntöjen, suuntaviivojen, standardien tai tavoitteiden valossa.

Kansainvälisiä esimerkkejä, jatkuu

Alankomaat: Suolan, tyydyttyneiden rasvojen ja kaloreiden (sokeri ja / tai (tyydyttynyt) rasva) pitoisuutta tuotteissa ja niiden parantamisessa tapahtunutta edistymistä seuraa Hollannin kansanterveys- ja ympäristöinstituutti (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)) tuotetasolla. RIVM käyttää tuotetietopankkia (levensmiddelendatabank (LEDA)) perustana, johon yritysten on toimitettava tietoja tuotteen sisällöstä.

Arvioi indikaattori MONIT 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI MONIT 2: Aikuisten ja lasten ravitsemustilaa ja tiettyjen ravintoaineiden saantia seurataan säännöllisesti suhteessa määritettyihin saantitavoitteisiin tai suositeltuihin päivittäisiin saantitasoihin.

Näyttö Suomessa

Aikuisväestön ravitsemusta seurataan säännöllisesti FinRavinto-tutkimuksella.

Lasten ja nuorten kattava ravitsemuksen seuranta puuttuu. Tarve seurannalle on kirjattu Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan.

Kouluterveyskysely sisältää muutamia lasten ja nuorten ravitsemuskysymyksiä.

Lasten ravitsemusta tutkitaan **erillistutkimuksilla** mm. Folkhälsanin Dagis-tutkimus.

INDIKAATTORI MONIT 2: Aikuisten ja lasten ravitsemustilaa ja tiettyjen ravintoaineiden saantia seurataan säännöllisesti suhteessa määritettyihin saantitavoitteisiin tai suositeltuihin päivittäisiin saantitasoihin.

Kansainvälisiä esimerkkejä

USA: Kansallinen terveystutkimus (NHANES) on tutkimusohjelma, jonka tarkoituksena on arvioida aikuisten ja lasten terveyttä ja ravitsemustilaa Yhdysvalloissa. Tutkimuksessa yhdistyvät haastattelut ja kliiniset tutkimukset. NHANES-ohjelma käynnistyi 1960-luvun alkupuolella, ja se on toteutettu tutkimussarjana, joka on keskittynyt eri väestöryhmiin tai terveysaiheisiin. Tutkimuksessa tutkitaan kansallisesti edustavaa otosta, joka koostuu noin 5000 henkilöstä vuodessa ympäri maata.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Alankomaat: Terveysministeriö nimittää Alankomaiden kansanterveyden ja ympäristön instituutin (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)) keräämään määräjain tietoja Alankomaiden väestön ja erillisten väestöryhmien ruoankulutuksesta elintarvikkeiden kulutustutkimuksen kautta. Tällä hetkellä tehdään elintarvikkeiden kulutustutkimusta (Hollannin väestö 1-79-vuotiaita) vuosille 2019-2021. Aikaisemmat elintarvikkeiden kulutustutkimukset on tehty vuosille 2012-2016 (hollantilainen väestö 1-79-vuotiaita), 2010-2012 (vanhukset 70+), 2007-2010 (7 - 69 vuotta), 2005-2006 (2-6 vuotta), 2003 (9-16 vuotta).

Arvioi indikaattori MONIT 2 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI MONIT 3: Aikuisiällä ja lapsuudessa esiintyvää ylipainoa ja lihavuutta seurataan säännöllisesti antropometrisin mittauksin.

Näyttö Suomessa

Aikuisten ylipainon ja lihavuuden seuranta FinTerveys –terveystarkastustutkimuksella, jossa tutkittavat mitataan ja punnitaan. thl.fi/finterveys

Lasten ja nuorten kasvua seurataan, pituus ja paino mitataan neuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa. Tiedot poimitaan potilastietojärjestelmistä THL:n perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitukseen. Tietojen perusteella voidaan seurata lasten ylipainon ja lihavuuden yleisyyttä ja siinä tapahtuvia muutoksia. thl.fi/finlapset

Suomi on mukana myös **WHO:n Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI)** tutkimushankkeessa. Suomen tiedot perustuvat Avohilmo-tietoihin

INDIKAATTORI MONIT 3: Aikuisiällä ja lapsuudessa esiintyvää ylipainoa ja lihavuutta seurataan säännöllisesti antropometrisin mittauksin.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Yhdistyneet kuningaskunnat: Englannin National Child Measurement Programme perustettiin vuonna 2006, ja sen tavoitteena on mitata kaikki lapset ala-asteen ensimmäisellä luokalla (4–5-vuotiaat) ja viimeisellä (10–11-vuotiaat). Vuosina 2011-2012 mitattiin 565 662 4-5-vuotiasta ja 491118 10-11-vuotiasta.

Irlanti: Irlanti on mukana WHO:n COSI-hankkeessa. Neljäs Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI) raportti julkaistiin vuonna 2017. Tutkimus suoritetaan määräajoin. Koulutetut tutkijat keräävät painon, pituuden ja vyötärön ympärysmitat. Näitä lukuja käytetään tutkimaan normaalin painon, ylipainon, lihavuuden yleisyyttä ja keskimääräistä painoindeksiä (BMI).

Arvioi indikaattori MONIT 3 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI MONIT 4: Keskeisiin ruokavaliosta johtuviin tarttumattomiin tauteihin liittyviä metabolisia riskitekijöitä ja kyseisten tautien esiintymistiheyttä (esim. yleisyys, ilmaantuvuus, kuolleisuus) seurataan säännöllisesti.

Näyttö Suomessa

Kansalliset rekisterit

HILMO-rekisteri. Hilmo on valtakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonkeruu- ja raportointijärjestelmä. Kerää tietoa mm. väestön terveysongelmista, diagnooseista.

Suomen Syöpärekisteri ylläpitää tietokantaa kaikista Suomessa vuodesta 1953 alkaen todetuista syöpätapauksista

Tilastokeskus tekee vuosittain tilastoa kuolemansyistä ja kuolleisuuden kehityksestä.

Näyttö Suomessa

FinTerveys-tutkimus tuottaa ajankohtaista tietoa Suomessa asuvien aikuisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Tutkimukseen sisältyy terveystarkastus ja kyselylomakkeiden täyttäminen

FinRavinto-tutkimuksessa tutkitaan Suomessa asuvan aikuisväestön ruoankäyttöä ja ravinnonsaantia osana FinTerveys-tutkimusta.

FinLapset rekisteri (ylipaino, lihavuus)

INDIKAATTORI MONIT 4: Keskeisiin ruokavaliosta johtuviin tarttumattomiin tauteihin liittyviä metabolisia riskitekijöitä ja kyseisten tautien esiintymistiheyttä (esim. yleisyys, ilmaantuvuus, kuolleisuus) seurataan säännöllisesti.

Kansainvälisiä esimerkkejä

OECD-maat: Suurimmalla osalla OECD-maista on säännöllisiä ja luotettavia tietoja ruokavaliioon liittyvien tärkeimpien ei-tarttuvien ja tarttuvien tautien riskitekijöiden yleisyydestä, esiintyvyydestä ja kuolleisuudesta.

Arvioi indikaattori MONIT 4 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI MONIT 5: Keskeisiä ohjelmia ja toimintalinjoja arvioidaan säännöllisesti, jotta niiden tehokkuutta ja osuutta ravitsemusta ja terveyttä koskevien tavoitteiden saavuttamisessa voidaan arvioida.

Näyttö Suomessa

THL on arvioinut WHO:n kansantautien ehkäisyn ja toimintaohjelman 2013-2020 tavoitteiden toteutumista vuonna 2015 ja 2019. WHO:n ohjelmaan on kirjattu terveystalitiikkaa ja käytännön toimintaa koskevia ehdotuksia. Tavoitteena on, että jäsenvaltiot saavuttaisivat mahdollisimman monta yhdeksästä, kansainvälisesti asetetusta kansantautien ehkäisyyn ja hoitoon liittyvästä tavoitteesta vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteet kohdistuvat erityisesti neljään tärkeään tautiryhmään: sydän- ja verisuonitauteihin, syöpäsairauksiin, diabetekseen ja kroonisiin keuhkosairauksiin. Tavoitteiden toteutumista seurataan 25 indikaattorilla, jotka kuvaavat kuolleisuutta, kansantautien vaaraa ja suojatekijöitä sekä ehkäisyn ja hoidon mahdollisuuksia ja toteutumista.

Näyttö Suomessa

THL:ssa on kehitteillä laaturekisterejä.

HYTE-toimintamallien arviointi, THL:ssa kehitetään arviointijärjestelmää.

Sotkanetin, Hyvinvointikompassin ja Terveystemme.fi:n indikaattorit.

INDIKAATTORI MONIT 5: Keskeisiä ohjelmia ja toimintalinjoja arvioidaan säännöllisesti, jotta niiden tehokkuutta ja osuutta ravitsemusta ja terveyttä koskevien tavoitteiden saavuttamisessa voidaan arvioida.

Kansainvälisiä esimerkkejä

USA: National Institute for Health (NIH) rahoittaa ohjelma- ja politiikkatoimien arviointeja. Rahoitusta myönnetään hakemusten nopeutettujen arviointiprosessien kautta tai jopa stipendeinä. Tavoitteena on tukea oikea-aikaista tutkimusta, jolla pyritään arvioimaan uusia politiikkoja ja ohjelmia, joiden odotetaan vaikuttavan lihavuuteen liittyvään käyttäytymiseen (esim. ravitsemus, liikunta) tai ylipainoisuus- tai lihavuuslukuihin.

Alankomaat: Hollannin kansanterveyden ja ympäristön tutkijalaitos (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)) suoritti vuonna 2017 väliarvioinnin laskeakseen tuotteiden parantamista koskevassa sopimuksessa sovittujen suolan ja sokerin enimmäisnormien vaikutusta.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlanti: 'Healthy Weight for Ireland' ja Obesity Policy and Action Plan 2016-2025 linjausten mukaisesti perustettiin uusi lihavuuspolitiikan täytäntöönpanon valvontaryhmä (OPIOG) lokakuussa 2017. Obesity Policy and Action Planin suositusten edistymisraportti on parhaillaan valmisteilla OPIOG:n alaisuudessa. Terve Irlanti -ohjelmassa todetaan, että asiaankuuluvilla politiikan aloilla tehdään integroituja terveys- ja sosiaalisten vaikutusten arviointeja tukemaan muita ministeriöitä ylipainoisuuden ja lihavuuden ehkäisemisessä.

Arvioi indikaattori MONIT 5 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI MONIT 6: Terveyserojen kaventamistavoitteen saavuttamista, heikommassa asemassa olevien väestöryhmien terveyshyötyjä ja terveyden sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä seurataan säännöllisesti.

Näyttö Suomessa

FinTerveys-tutkimus tuottaa ajankohtaista tietoa Suomessa asuvien aikuisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Tutkimukseen sisältyy terveystarkastus ja kyselylomakkeiden täyttäminen

FinRavinto-tutkimuksessa tutkitaan Suomessa asuvan aikuisväestön ruoankäyttöä ja ravinnonsaantia osana FinTerveys-tutkimusta.

FinLapset rekisteri (ylipaino, lihavuus)

Kansallisen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSoten avulla seurataan väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä tapahtuneita muutoksia eri väestöryhmissä ja alueittain. Kyselytutkimus tuottaa myös seuranta- ja arviointitietoa väestön palvelutarpeiden tyydyttymisestä sekä väestön näkemyksistä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmästä, palveluiden saatavuudesta, laadusta ja käytöstä.

Näyttö Suomessa

Ulkomaalaistaustaisten ja romaniväestön terveysseuranta.

Sotkanet, Hyvinvointikompassi ja Terveystemme.fi:n indikaattorit

INDIKAATTORI MONIT 6: Terveyserojen kaventamistavoitteen saavuttamista, heikommassa asemassa olevien väestöryhmien terveyshyötyjä ja terveyden sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä seurataan säännöllisesti.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Uusi-Seelanti: Kaikissa vuosittaisissa terveysministeriön tutkimuksissa esitetään arviot väestöryhmien mukaan etenkin etnisyyden (mukaan lukien maorien ja Tyynenmeren kansojen), iän, sukupuolen mukaan.

Arvioi indikaattori MONIT 6 Webropol-kyselyssä

RAHOITUS
RESURSSIT

Rahoitus ja resurssit (FUND)

Osa-alue 11. Rahoitus ja resurssit

”Väestön ravitsemuksen parantamista rahoitetaan riittävästi, arvioituna osuutena terveellisten ruokailutottumusten ja terveellisten ruokaympäristöjen edistämiseen väestössä lihavuuden ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien ehkäisemiseksi tehdyistä investoinneista, lukuun ottamatta kasvokkain tapahtuvaa neuvontaa (perusterveydenhuolto, raskaudenaikaiset palvelut, äitiys- ja lastenneuvolapalvelut jne.), elintarviketurvallisuutta ja hivenaineiden puutoksia (esim. folaattilisät ja aliravitsemus), jotta voidaan luoda terveellisiä ruokaympäristöjä, parantaa väestön ravitsemusta sekä vähentää lihavuutta, ruokavaliosta johtuvia tarttumattomia tauteja ja niihin liittyviä terveyseroja.”

- INDIKAATTORI FUND 1: Väestön ravitsemukseen varatulla talousarviolla osuutena kaikista terveydenhuoltomenoista ja/tai liittyen ruokavaliosta johtuvia tarttumattomia tauteja koskevaan taakkaan voidaan vähentää riittävästi ruokavaliosta johtuvia tarttumattomia tauteja.
- INDIKAATTORI FUND 2: Valtio rahoittaa elintarvikeympäristöjen parantamiseen sekä lihavuuden ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien ja niihin liittyvien terveyserojen vähentämiseen liittyvää tutkimusta.
- INDIKAATTORI FUND 3: Suomessa on lakisääteinen terveyden edistämiseen pyrkivä elin, jonka tavoitteisiin kuuluu väestön ravitsemuksen parantaminen turvatus rahoitusvirran avulla.

- **INDIKAATTORI FUND 1:** Väestön ravitsemukseen varatulla talousarviolla osuutena kaikista terveydenhuoltomenoista ja/tai liittyen ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien taakkaan, voidaan vähentää riittävästi ruokavaliosta johtuvia tarttumattomia tauteja.

Näyttö Suomessa

Suomessa ei ole korvamerkittyä talousarviota.

INDIKAATTORI FUND 1: Väestön ravitsemukseen varatulla talousarviolla osuutena kaikista terveydenhuoltomenoista ja/tai liittyen ruokavaliosta johtuvia tarttumattomia tauteja koskevaan taakkaan voidaan vähentää riittävästi ruokavaliosta johtuvia tarttumattomia tauteja.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Uusi-Seelanti: Väestön ravitsemuksen kokonaisrahoituksen arvioitiin olevan noin 67 miljoonaa dollaria eli 0,6 prosenttia terveydenhuollon budjetista vuosien 2008/09 aikana.

Thaimaa: Viimeisimmän, vuoden 2012 terveystenonja koskevan raportin mukaan hallitus lisäsi huomattavasti ravitsemukseen liittyviin politiikkoihin ja toimiin (lukuun ottamatta ruoan, hygienian ja juomaveden valvontaa) käytettäviä budjetteja.

Arvioi indikaattori FUND 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI FUND 2: Valtio rahoittaa ruokaympäristöjen parantamiseen sekä lihavuuden ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien ja niihin liittyvien terveyserojen vähentämiseen liittyvää tutkimusta.

Näyttö Suomessa

Suomessa ei ole korvamerkittyä talousarviota.

Valtioneuvoston kanslian koordinoimalla valtioneuvoston yhteisellä selvitys- ja tutkimustoiminnalla (VN TEAS) tuotetaan tietoa päätöksenteon, tiedolla johtamisen ja toimintakäytäntöjen tueksi. Esimerkkeinä TEAS-rahoituksella toteutettuja hankkeita: TERRA, Ravitsemuksen ohjauskeinot, Ruori-hanke, Välipala-hanke.

Suomen Akatemia rahoittaa korkealaatuista, innovatiivista sekä uusiin tieteellisiin läpimurtoihin tähtäävää tutkimusta. Rahoitus perustuu avoimeen kilpailuun ja riippumattomaan vertaisarviointiin.

Näyttö Suomessa

Terveyden edistämisen määräraha on harkinnanvarainen, vuosittain haettavaksi julkaistava rahallinen tuki. Määrärahasta myönnetään valtionavustuksia 1–3 vuotta kestäviin terveyden edistämisen kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä terveyden edistämistä tukeviin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin. Terveyden edistämisen määräraha perustuu lakiin terveyden edistämisen määrärahasta (333/2009) ja valtioneuvoston asetukseen terveyden edistämisen määrärahasta (535/2009).

INDIKAATTORI FUND 2: Valtio rahoittaa elintarvikeympäristöjen parantamiseen sekä lihavuuden ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien ja niihin liittyvien terveyserojen vähentämiseen liittyvää tutkimusta.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Australia: Laki National Health and Medical Research Council (NHMRC) toiminnasta velvoittaa toimitusjohtajaa tunnistamaan aktiivisesti mahdollisesti ilmaantuvia terveysongelmia. Kansallisesti tutkimukselle ja investoinneille laaditaan prioriteetit, joihin Australian alueiden hallinto sitoutuu pyrkiessään vaikuttamaan maan terveyshaasteisiin. Vuosien 2015-2016 suunnitelmassa näitä prioriteetteja olivat mm. lihavuus, diabetes ja sydän- ja verisuonitaudit.

Thaimaa: Kansallinen tutkimusneuvosto rahoitti enemmän lihavuutta ja ruokavaliioon liittyviä kroonisia sairauksia (kuten diabetes, sydän- ja verisuonitaudit ja verenpaineaudit) koskevia tutkimushankkeita vuonna 2014.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlanti: Food Institutional Research (FIRM) rahoitus on maatalous-, elintarvike- ja meriministeriön myöntämää rahoitusta, ja se on ensisijainen kansallinen rahoitusmekanismi elintarviketutkimukselle korkeakouluissa ja muissa julkisissa tutkimuslaitoksissa. Edunsaajien on levitettävä laajasti tutkimustuloksia. FIRM pyrkii kehittämään julkisia hyviä tekniikoita, jotka tukevat kilpailukykyistä, innovatiivista ja kestävästä ruoanvalmistus- ja markkinointisektoria. Ohjelmalla luodaan perustietoa ja asiantuntemusta geneerisistä tekniikoista, jotka tukevat nykyaikaista, kuluttajakeskeistä teollisuutta. Terveystutkimuslautakunta (HRB) on lakisääteinen virasto, joka kuuluu terveysosaston alaisuuteen. Se on Irlannin johtava virasto, jonka tehtävänä on tukea ja rahoittaa terveystutkimusta. Sen tarkoituksena on parantaa ihmisten terveyttä ja parantaa terveydenhuollon palvelujen tarjontaa.

Arvioi indikaattori FUND 2 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI FUND 3: Suomessa on lakisääteinen terveyden edistämiseen pyrkivä elin, jonka tavoitteisiin kuuluu väestön ravitsemuksen parantaminen turvatus rahoitusvirran avulla.

Näyttö Suomessa

Valtion ravitsemusneuvottelukunta on maa- ja metsätalousministeriön (MMM) alainen asiantuntijaelin, joka asetetaan kolmivuotiskaudeksi kerrallaan. Neuvottelukunnan puheenjohtaja nimetään vuorotteluperiaatteella STM:n ja MMM:n hallinnonalalta. Sen jäsenet ovat ravitsemuksen huippuasiantuntijoita valtionhallinnosta, yliopistoista ja tutkimuslaitoksista sekä terveydenhuollon, kansanterveyden edistämisen ja joukkoruokailun alueilta. Neuvottelukunnassa on 16 jäsentä. Nykyisen neuvottelukunnan toimikausi on 4.10.2017 - 3.10.2020. Sen tehtävät on määritetty MMM:n asettamispäätöksessä.

Kansanterveyden neuvottelutoimikunta asetetaan kevään 2020 aikana.

INDIKAATTORI FUND 3: Suomessa on lakisääteinen terveyden edistämiseen pyrkivä elin, jonka tavoitteisiin kuuluu väestön ravitsemuksen parantaminen turvatun rahoitusvirran avulla.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Australia: Victorian terveyden edistämissäätiö (VicHealth) oli maailman ensimmäinen terveyden edistämistä edistävä säätiö, jonka viktoriaaninen parlamentti perusti osana vuoden 1987 tupakkalakia.

Saksa: Liittovaltion terveystieteiden keskus ja ravitsemuskeskus levittävät ohjeita ja terveyden edistämistä strategioita suurelle yleisölle ja sidosryhmille.

Alankomaat: Alankomaiden ravitsemuskeskus on 100-prosenttisesti valtion rahoittama ja tarjoaa kuluttajille ja ammattilaisille tieteellistä ja riippumatonta tietoa terveellisestä, turvallisesta ja kestävästä ruokavalinnoista. Kuuluisa "Wheel of Five" -ohje on yksi heidän tuotteistaan.

Arvioi indikaattori FUND 3 Webropol-kyselyssä

FOORUMIT
VUOROVAIKUTUS

Foorumit ja vuorovaikutus (PLAT)

Osa-alue 12. Foorumit ja vuorovaikutus

”Eri valtionhallinnon yksiköiden, hallinnon tasojen ja muiden alojen (kansalaisjärjestöt, yksityinen sektori ja yliopistomaailma) välillä on koordinoitifoorumia ja synergiamahdollisuuksia, joiden ansiosta elintarvikkeita ja ravitsemusta koskevat toimintalinjat ja toimet ovat yhdenmukaisia, tehokkaita ja tuloksellisia ruokaympäristöjen ja väestön ravitsemuksen parantamisessa ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien ja niihin liittyvien terveyserojen vähentämisessä.”

- **INDIKAATTORI PLAT 1:** Eri valtionhallinnon yksiköiden ja hallinnon (kansallisten, alueellisten tai paikallisten) tasojen välillä on vankat koordinoitimekanismit, joilla varmistetaan toimintalinjojen johdonmukaisuus ja yhdenmukaisuus sekä elintarvikkeita, lihavuudesta ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien ehkäisyä koskevien toimintalinjojen sisällyttäminen kaikilla hallinnonaloilla.
- **INDIKAATTORI PLAT 2:** Valtion ja kaupallisen elintarvikealan välistä säännöllistä vuorovaikutusta varten on olemassa virallisia foorumeita (joilla on selkeästi määritetyt tehtävät, roolit ja rakenteet) terveellisen elintarvikepolitiikan ja muiden asiaan liittyvien strategioiden täytäntöönpanoa varten.
- **INDIKAATTORI PLAT 3:** Valtion ja kansalaisyhteiskunnan välistä säännöllistä vuorovaikutusta varten on olemassa virallisia foorumeita (joilla on selkeästi määritetyt tehtävät, roolit ja rakenteet) terveellisen elintarvikepolitiikan ja muiden asiaan liittyvien strategioiden kehittämistä, täytäntöönpanoa ja arviointia varten.
- **INDIKAATTORI PLAT 4:** Valtio työskentelee järjestelmäperusteisella lähestymistavalla (paikallisten ja kansallisten) organisaatioiden/kumppanien/ryhmien kanssa parantaakseen elinympäristöjen terveellisyyttä kansallisella tasolla.

INDIKAATTORI PLAT 1: Eri valtionhallinnon yksiköiden ja hallinnon (kansallisten, alueellisten tai paikallisten) tasojen välillä on vankat koordinoitimekanismit, joilla varmistetaan toimintalinjojen johdonmukaisuus ja yhdenmukaisuus sekä elintarvikkeita ja lihavuuden ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien ehkäisyä koskevien toimintalinjojen sisällyttäminen kaikilla hallinnonaloilla.

Näyttö Suomessa

Suomen hallitusohjelma, koordinoi ja sitouttaa eri hallinnonalat ja toimijat. Hallitusohjelman erilaiset mekanismit kansallisesti, EU:ssa ja kansainvälisesti.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta (VRN). ”Valtion ravitsemusneuvottelukunta on maa- ja metsätalousministeriön (MMM) alainen asiantuntijaelin, joka asetetaan kolmivuotiskaudeksi kerrallaan. Neuvottelukunnan puheenjohtaja nimetään vuorotteluperiaatteella STM:n ja MMM:n hallinnonalalta. Sen jäsenet ovat ravitsemuksen huippuasiantuntijoita valtionhallinnosta, yliopistoista ja tutkimuslaitoksista sekä terveydenhuollon, kansanterveyden edistämisen ja joukkoruokailun alueilta.” ”Valtion ravitsemusneuvottelukunta on jo vuodesta 1954 lähtien seurannut suomalaisten ravitsemus- ja terveydentilaa ja antanut ravitsemukseen liittyviä suosituksia tilanteen parantamiseksi.”

Näyttö Suomessa

Pohjoismainen ministerineuvosto ja sen alaiset työryhmät.

Kansanterveyden neuvottelutoimikunta asetetaan kevään 2020 aikana.

INDIKAATTORI PLAT 1: Eri valtionhallinnon yksiköiden ja hallinnon (kansallisten, alueellisten tai paikallisten) tasojen välillä on vankat koordinoitimekanismit, joilla varmistetaan toimintalinjojen johdonmukaisuus ja yhdenmukaisuus sekä elintarvikkeita ja lihavuuden ja ruokavaliosta johtuvien tarttumattomien tautien ehkäisyä koskevien toimintalinjojen sisällyttäminen kaikilla hallinnonaloilla.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Malta: Malta perusti elokuussa 2016 ministeriöiden välisen terveellisiä elämäntapoja käsittelevän neuvoo-antavan toimikunnan, joka neuvoo terveysministeriä kaikissa terveellisiin elämäntapoihin liittyvissä kysymyksissä, kuten fyysiseen aktiivisuuden ja ravitsemuksen edistämiseen sekä tarttuvien tautien ehkäisyyn. Pääministeri nimittää neuvoo-antavan toimikunnan puheenjohtajan ja sihteerin, kun taas koulutus-, terveys-, finanssi-, sosiaalipolitiikka-, urheilu-, paikallishallinnon ja sisäasiainministerit nimittävät kumpikin yhden jäsenen.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Australia: Australiassa on useita foorumeita ja komiteoita elintarvikkeiden sääntelyn vahvistamiseksi, joihin osallistuvat Uuden-Seelannin terveysministerit ja Australian valtioiden ja alueiden terveysministerit, Australian hallitus sekä muut asiaankuuluvien salkkujen (esim. Primary Industries) ministerit. Tarvittaessa edustajana on myös Australian paikallishallinnon liitto.

Arvioi indikaattori PLAT 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PLAT 2: Valtion ja kaupallisen elintarvikealan välistä säännöllistä vuorovaikutusta varten on olemassa virallisia foorumeita (joilla on selkeästi määritetyt tehtävät, roolit ja rakenteet) terveellisen elintarvikepolitiikan ja muiden asiaan liittyvien strategioiden täytäntöönpanoa varten.

Näyttö Suomessa

Maa- ja metsätalousministeriössä (MMM) on useita virallisia foorumeita, joilla edistetään vuorovaikutusta valtion ja kaupallisen elintarvikealan välillä. Virallisesti asetettujen elinten lisäksi on koolle kutsuttuja asiantuntijaryhmiä, joissa mukana kaupallisen elintarvikealan toimijoita. MMM:ssä on asetettu 1) Yhteinen ruokapöytä, 2) elintarvikelainsäädännön ja valvonnan jaosto asetetaan, 3) markkinoiden kehittämistoimenpiteitä valmisteleva työryhmä, joka on keskeinen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (Common Agricultural Policy, CAP) valmisteluissa, jotta kuluttajien tarpeet huomioidaan seuraavalla yhteisellä maatalouspolitiikkakaudella ja 4) EU-18 työ (maatalous- ja elintarvikejaosto) virallinen foorumi, jossa käydään valtion ja kaupallisen elintarvikealan vuorovaikutusta.

Näyttö Suomessa

Elintarviketeollisuusliiton ja Valtion ravitsemusneuvottelukunnan välinen sidosryhmäfoorumi.

Ravitsemussitoumus (Nutrition Commitment).

Ravitsemussitoumuksen voi tehdä kahdeksalla eri sisältöalueella, joihin ravitsemussuosituksessa kohdistuu keskeisiä muutostavoitteita. Sisältöalueet ovat: suola, rasvan laatu, sokeri, kasvikset (vihannekset, juurekset, marjat & hedelmät), tuotteet lapsille, annos- ja pakkauskoot, lounaat (ateriat ja välipalat) ja ruokaohjeet.

INDIKAATTORI PLAT 2: Valtion ja kaupallisen elintarvikealan välistä säännöllistä vuorovaikutusta varten on olemassa virallisia foorumeita (joilla on selkeästi määritetyt tehtävät, roolit ja rakenteet) terveellisen elintarvikepolitiikan ja muiden asiaan liittyvien strategioiden täytäntöönpanoa varten.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Yhdistyneet kuningaskunnat: Ison-Britannian Responsibility Deal -vastuullisuussopimus on hallituksen aloite, jonka tarkoituksena oli saattaa elintarvikeyritykset ja kansalaisjärjestöt yhteen tarttumattomien tautien torjumiseksi. Sen puheenjohtajana toimi terveysministeri, ja siihen osallistuivat yritysmaailman (kuten kansalaisjärjestöjen, kansanterveysjärjestöjen ja paikallishallinnon) edustajat. Useat muut alaryhmät olivat vastuussa kaupallisen elintarvikealan erityisohjelmien ohjaamisesta.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Norja: Memorandum of Understanding, MoU on Norjan terveystieteiden ja elintarviketeollisuuden (ruoka- ja kauppajärjestöt, ruoka- ja juomavalmistajat, ruokakauppiat ja ruokapalveluteollisuus) allekirjoittama sopimus terveellisemmän ruokavalion edistämiseksi. Yhteistyöpöytäkirja allekirjoitettiin vuonna 2016 ja se kestää vuoteen 2021 asti. Sopimus sisältää erityisiä määrällisiä tavoitteita, jotka liittyvät suolan, lisätyn sokerin ja tyydyttyneiden rasvojen saannin vähentämiseen sekä hedelmien ja marjojen, vihannesten, täysjyväruokien, kalan ja merenelävien saannin lisäämiseen väestötasolla. Koordinointiryhmässä on edustajia tärkeimmistä kumppaneista, mukaan lukien terveystieteiden asiantuntijat.

Arvioi indikaattori PLAT 2 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PLAT 3: Valtion ja kansalaisyhteiskunnan välistä säännöllistä vuorovaikutusta varten on olemassa virallisia foorumeita (joilla on selkeästi määritetyt tehtävät, roolit ja rakenteet) terveellisen elintarvikepolitiikan ja muiden asiaan liittyvien strategioiden kehittämistä, täytäntöönpanoa ja arviointia varten.

Näyttö Suomessa

Valtioneuvoston kanslian (VNK) Kestävän kehityksen toimikunta ja sen alaiset työryhmät. Pääministerin johtama kestävä kehityksen toimikunta huolehtii kestävä kehityksen kansainvälisten tavoitteiden sisällyttämisestä kansalliseen politiikkaan. Toimikunnan keskeisenä tehtävänä oli kaudella 2016-2019 globaalin kestävä kehityksen toimintaohjelman, [Agenda2030](#):n, toimeenpanon vauhdittaminen ja kytkeminen osaksi kansallista kestävä kehityksen työtä. Toimikunta seuraa ja arvioi globaalin toimintaohjelman toteutumista Suomessa.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta (VRN). Ravitsemussitoumuksen sidosryhmäfoorumit.

INDIKAATTORI PLAT 3: Valtion ja kansalaisyhteiskunnan välistä säännöllistä vuorovaikutusta varten on olemassa virallisia foorumeita (joilla on selkeästi määritetyt tehtävät, roolit ja rakenteet) terveellisen elintarvikepolitiikan ja muiden asiaan liittyvien strategioiden kehittämistä, täytäntöönpanoa ja arviointia varten.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Brasilia: Kansallinen elintarviketurvallisuusneuvosto (CONSEA) on muodollinen neuvoa-antava foorumi, joka koostuu kansalaisyhteiskunnasta (2/3) ja hallituksen edustajista (1/3). Se on osallistava foorumi elintarvike- ja ravitsemusturvapolitiikan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. CONSEA:n kautta kansalaisyhteiskunta on kyennyt vaikuttamaan politiikan suuntiin suuremmin. CONSEA tuki kongressia hyväksymään lakiesityksen, jonka mukaan paikallishallinnot velvoitetaan ostamaan vähintään 30% kouluruokailuun tarkoitetuista elintarvikkeista pienviljelijöiltä.

Arvioi indikaattori PLAT 3 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI PLAT 4: Valtio työskentelee järjestelmäperusteisella lähestymistavalla (paikallisten ja kansallisten) organisaatioiden/kumppanien/ryhmien kanssa parantaakseen elinympäristöjen terveellisyyttä kansallisella tasolla.

Näyttö Suomessa

Kuntalaki 410/2015. Kuntalain ”tarkoituksena on luoda edellytykset kunnan asukkaiden itsehallinnon sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiselle kunnan toiminnassa. Lain tarkoituksena on myös edistää kunnan toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyttä. Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.”

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326. Terveydenhuoltolaki velvoittaa, että kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi kunnan on tehtävä yhteistyötä muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Jos sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestetty useamman kunnan yhteistoimintana, yhteistoiminta-alueen on osallistuttava asiantuntijana eri toimialojen väliseen yhteistyöhön sekä sosiaalisten ja terveystausta-arviointiin alueen kunnissa.

Näyttö Suomessa

THL koordinoi alueellisia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) toimijoiden verkostoa ja Terve Kunta -verkostoa. Terve Kunta -verkosto kehittää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintatapoja ja rakenteita Suomessa ja edistää alaa kansainvälisesti osana WHO:n European Healthy Cities -verkostoa.

Alueelliset ja kuntatason HYTE-koordinaattorit.

INDIKAATTORI PLAT 4: Valtio työskentelee järjestelmäperusteisella lähestymistavalla (paikallisten ja kansallisten) organisaatioiden/kumppanien/ryhmien kanssa parantaakseen elinympäristöjen terveellisyyttä kansallisella tasolla.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Uusi-Seelanti: Healthy Families NZ on laaja-alainen aloite, joka yhdistää yhteisön johtajuuden yhtenäisellä pyrkimyksellä parantaa väestön terveyttä. Sen tavoitteena on parantaa ihmisten terveyttä asuinpaikallaan ja työskennellä kroonisten sairauksien ehkäisemiseksi. Sillä on potentiaalia vaikuttaa yli miljoonan uusiseelantilaisen elämään. Hallitus on myöntänyt 40 miljoonaa dollaria neljän vuoden aikana Healthy Families NZ tukemiseen.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Australia: The Healthy together Victoria in Australia ohjelma keskittyy lasten ympäristöissä, työpaikoilla ja yhteisöissä vähentämään ja poistamaan huonon terveyden taustalla olevien syitä kannustamalla terveellistä syömistä ja fyysistä aktiivisuutta sekä vähentämällä tupakointia ja haitallista alkoholin käyttöä. Aloitetta rahoittivat alun perin Viktorian osavaltion hallitus ja Australian hallitus ennaltaehkäisevää terveyttä koskevan kansallisen kumppanuussopimuksen kautta. Tässä vaiheessa on epäselvää, jatketaanko Healthy Together Victoria -rahoitusta vai ei.

Arvioi indikaattori PLAT 4 Webropol-kyselyssä

TERVEYS
KAIKISSA
POLITIIKOISSA

Terveys kaikissa politiikoissa (HIAP)

Osa-alue 13. Terveys kaikissa politiikoissa

”Käytössä on prosesseja, joiden avulla voidaan varmistaa toimintalinjojen johdonmukaisuus ja yhdenmukaisuus ja väestöön kohdistuvien terveysvaikutusten huomioon ottaminen selkeästi valtion toimintalinjojen kehittämisessä.”

- INDIKAATTORI HIAP 1: Käytössä on prosesseja, joiden avulla voidaan varmistaa, että väestön ravitsemus, terveystulokset ja terveyserojen tai haitallisten terveysvaikutusten vähentäminen haavoittuvassa asemassa olevissa väestöryhmissä otetaan huomioon ja asetetaan etusijalle kaikkien elintarvikkeisiin liittyvien valtion toimintalinjojen kehittämisessä.
- INDIKAATTORI HIAP 2: Käytössä on prosesseja, kuten terveysvaikutusten arviointeja, joiden avulla arvioidaan terveysvaikutuksia ja otetaan ne huomioon muiden elintarvikealojen ulkopuolisten toimintalinjojen kehittämisessä.

INDIKAATTORI HIAP 1: Käytössä on prosesseja, joiden avulla voidaan varmistaa, että väestön ravitsemus, terveystulokset ja terveyserojen tai haitallisten terveysvaikutusten vähentäminen haavoittuvassa asemassa olevissa väestöryhmissä otetaan huomioon ja asetetaan etusijalle kaikkien elintarvikkeisiin liittyvien valtion toimintalinjojen kehittämisessä.

Näyttö Suomessa

Terveys kaikissa politiikoissa -periaate Suomen terveystaloudessa.

Kaikessa lainsäädännössä tulee huomioida lakien vaikutusten arviointi. Lainsäädäntö velvoittaa terveystaloudellisten vaikutusten arviointiin.

Terveydenhuoltolaki (11§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystaloudista 28.12.2012/980

Tasa-arvolaki (4§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten sukupuolivaikutuksia.

YK:n lasten oikeuksien sopimus (3 artikla) edellyttää, että lapsia koskevissa päätöksissä harkitaan ensisijaisesti lapsen etua.

Näyttö Suomessa

Yleinen ohjeistus vaikutusten arvioinnista (oikeusministeriö).

Terveysvaikutusten arviointi (TVA) tarkoittaa hankkeen tai päätöksen aiheuttamien terveyteen kohdistuvien vaikutusten tunnistamista ja arviointia. Arvioinnissa tulee huomioida sekä fyysiseen terveyteen kohdistuvat vaikutukset että terveyden psyykkiseen ja sosiaaliseen ulottuvuuksiin kohdistuvat vaikutukset

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA)

Lapsivaikutusten arviointi LAVA (2018). Ohjeistus tukemaan lapsivaikutusten arviointia. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma.

INDIKAATTORI HIAP 1: Käytössä on prosesseja, joiden avulla voidaan varmistaa, että väestön ravitsemus, terveystulokset ja terveyserojen tai haitallisten terveysvaikutusten vähentäminen haavoittuvassa asemassa olevissa väestöryhmissä otetaan huomioon ja asetetaan etusijalle kaikkien elintarvikkeisiin liittyvien valtion toimintalinjojen kehittämisessä.

Näyttö Suomessa

TEAviisari on työväline kunnille ja kouluille. Tiedot kuvaavat terveydenedistämistä aktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Ruoka2030 -ruokapoliittisessa selonteossa arvioidaan hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaisesti kotimaisen ruuantuotannon kilpailukykyä, vastuullisuutta, markkina- ja kuluttajalähtöisyyttä ja riittävyttä huoltovarmuuden näkökulmasta on arvioitu, joka annettiin eduskunnalle keväällä 2017.

D-vitamiinin ja jodin täydennykset elintarvikkeissa ja seuranta väestössä.

INDIKAATTORI HIAP 1: Käytössä on prosesseja, joiden avulla voidaan varmistaa, että väestön ravitsemus, terveystulokset ja terveyserojen tai haitallisten terveysvaikutusten vähentäminen haavoittuvassa asemassa olevissa väestöryhmissä otetaan huomioon ja asetetaan etusijalle kaikkien elintarvikkeisiin liittyvien valtion toimintalinjojen kehittämisessä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Slovenia: Sloveniassa tehtiin maatalouspolitiikan terveysvaikutusten arviointi kansallisella tasolla toteutetulla politiikan analyysillä. Arvioinnin tekivät arviointityöryhmät sidosryhmien kanssa useista taustoista. Arvioinnissa tarkasteltiin maatalouspolitiikan kannalta merkityksellisiä tutkimustuloksia ja arvioitiin Slovenian terveyteen liittyvät keskeiset indikaattorit, koottiin arviointiraportti havainnoista.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Irlanti: 'Terve paino Irlannille' politiikan ja toimintasuunnitelman 2016–2025 tavoitteena on jakaa resurssit tarpeen mukaan etenkin niille väestöryhmille, jotka tarvitsevat eniten tukea lihavuuden ehkäisyyn ja hallintaan. Ohjelmassa kiinnitetään erityistä huomiota perheisiin ja lapsiin elämän ensimmäisten 1000 päivän aikana. Ensimmäisenä vuonna aloitettujen toimien tarkoituksena oli arvioida haavoittuvien ryhmien tarpeita lasten ja aikuisten ehkäisevien palvelujen ja hoitopalvelujen resurssien jakamisen perustana.

Arvioi indikaattori HIAP 1 Webropol-kyselyssä

INDIKAATTORI HIAP 2: Käytössä on prosesseja, kuten terveystaikutusten arviointeja, joiden avulla arvioidaan terveystaikutuksia ja otetaan ne huomioon muiden elintarvikealojen ulkopuolisten toimintalinjojen kehittämisessä.

Näyttö Suomessa

Terveysta kaikissa politiikoissa -periaate Suomen terveysta politiikassa.

Monissa laeissa edellytetään taikutusten ennakoarvointia. Esimerkiksi:

Terveystahuoltolaki (11§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten taikutuksia ihmisten terveysteen ja hyvinvointiin.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveysta palveluista 28.12.2012/980.

Tasa-arvolaki (4§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten sukupuolivaikutuksia.

YK:n lasten oikeuksien sopimus (3 artikla) edellyttää, että lapsia koskevissa päätöksissä harkitaan ensisijaisesti lapsen etua.

Näyttö Suomessa

Päätösten taikutusten ennakoarvointi (EVA).

Terveystaikutusten arviointi (TVA) tarkoittaa hankkeen tai päätöksen aiheuttamien terveysteen kohdistuvien taikutusten tunnistamista ja arviointia. Arvioinnissa tulee huomioida sekä fyysiseen terveysteen kohdistuvat taikutukset että terveysteen psyykkiseen ja sosiaalisen ulottuvuuksiin kohdistuvat taikutukset.

INDIKAATTORI HIAP 2: Käytössä on prosesseja, kuten terveysvaikutusten arviointeja, joiden avulla arvioidaan terveysvaikutuksia ja otetaan ne huomioon muiden elintarvikealojen ulkopuolisten toimintalinjojen kehittämisessä.

Kansainvälisiä esimerkkejä

Etelä-Australia: Etelä- Australiassa laadittiin vuonna 2007 keskushallinnon valtuuttamana puitteet HiAP toiminnan jalkauttamiseksi. Puitteet tukevat monipuolista ohjelmatoimintaa, sitoutumista yhteistyöhön, yhteistyön luomista eri toimijoiden välille sekä vahvaa arviointia. Hallitus on perustanut HiAP-työryhmän kehittämään resursseja ja osaamista. Toimintaa on jatkuvasti kehitetty, jotta se säilyisi relevanttina muuttuvissa tilanteissa. Kuitenkin perusperiaatteet on säilytetty samoina. Toiminnassa on ollut viisi vaihetta vuosien 2007 ja 2016 välillä: Toimintakonseptien vahvistaminen ja käytäntöjen luominen (2007-2008) 2) metodien kehittäminen ja käyttöön otto (2008-2009) 3) toiminnan lujittaminen ja kasvattaminen (2009-2013),4) toiminnan sopeuttaminen ja tilannekatsaus 5) toiminnan vahvistaminen ja systematisointi (2015-2016).

Arvioi indikaattori HIAP 2 Webropol-kyselyssä

Lämmin kiitos arvioinneista!